

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jan Kobbernagel

MINE FORFÆDRE

Bidrag til en slægts historie

København 1975

Jan Kobbernagel

M I N E F O R F Æ D R E

Bidrag til en slægts historie

København 1975

I N D H O L D

Indledning	1
Lidt om slægtsforskning	3
Hvad anetavlen kan fortælle	7
Den agnatiske linje	7
Den uheldige birkefoged	17
De hollandske promiller	19
Lauritz Nielsens svigerfamilie	28
Min farmors fars aner	34
Min farfars mors aner	38
Det franske blod	41
Familierne Kjær og Buch	48
Navnet Kobbernagel	61
Slægtsforeningen	65
Anetavler	68
Kort over Vejle amt	75
Kort over Falster	76
Benyttede kilder	77

INDLEDNING

Gennem mange år har jeg interesseret mig for min slægts historie og for slægtsnavnets oprindelse. Min tid har ikke tilladt mig at gøre meget ved sagen, men med bistand fra forskellig side har jeg samlet en del oplysninger, som jeg nu vil søge at fremlægge i overskuelig form. Meget materiale er gået til grunde, fordi ingen i familien har formået at nedskrive de mange oplysninger og anekdoter, som i forrige generationer forplantede sig gennem den mundtlige overlevering. En enkelt undtagelse er min onkel, Peder Kobbernagel, som i et kollegiehæfte har indført nogle få håndskrevne erindringer om sine farbrødre og deres familie. Beretningen er kort og uafsluttet - forfatteren er gået i stå.

Hovedkilden til oplysningerne om slægten er en anetavle, som er udarbejdet af civilingeniør Per Schrøder, en dygtig amatørgenealog. Der er næppe tvivl om, at der i denne tavle rummes et stof, som enhver genealog kan bygge videre på. Jeg har selv drømt om at gøre det, men har aldrig fået det gjort.

Oplysningerne om de enkelte forfædre er sparsomme - for de fleste kender vi kun navnet samt tid og sted for fødsel (dåb), ægteskab og død. Det drejer sig jo om jævne bønder, om hvis liv der ikke har været meget at berette, som kunne interessere andre. Men et par oplysninger af almen interesse for efterkommerne toner dog frem. Det viser sig således, at en af anerne er af fransk afstamning, og dermed deler vi skæbne med de ikke helt få danskere, der blandt deres forfædre kan tælle indvandrede huguenotter, som flygtede fra Frankrig efter det Nanteske edikts ophævelse i 1685. Mere om dem senere.

Andre af vore forfædre er af hollandsk oprindelse, idet vi blandt vore aner kan finde nogle af de bønder, som Christian den Anden - på Mor Sigbrits tilskyndelse - førte til Danmark omkring 1520. De blev som bekendt anbragt på Amager. Men nogle af dem blev senere flyttet til Falster, og dem kan vi spore gennem anetavlen. Også mere om dem senere.

Derimod er der intet holdepunkt for den engang udbredte opfattelse, at vi også skulle have forfædre i England. Jeg har hørt historien af en onkel, som forklarede den som et resultat af krigen med englænderne i 1801 - 14. Troen på historien støttedes alene af den overlevering, at der i et ældre slægtsled eksisterede en person, der hed Rasmus Engelskmand. Anetavlen afslører imidlertid misforståelsen. Den pågældende, der levede i midten af det 18. århundrede - altså længe før krigen med englænderne, hed Rasmus Pedersen Engelman, og han var søn af Peder Engelsmand, d.v.s. Peder, gift med en kone ved navn Engel.

En af mine forfædre har gjort sig så kendt, at han er gået ind i de trykte kilder, men desværre ikke for det gode. Det er min tip-tip-tip-oldefar i den rent agnatiske linje, Lauritz Nielsen, født 1663 og død 1736. Han var birkefoged i Gedser birk, men desværre uden juridisk uddannelse. Han hævdede sig kun op over de andre bønder på egnen derved, at han kunne læse og skrive. Men på lov og ret har han ikke forstået sig. Han pådrog sig nemlig myndighedernes vrede og store bøder på grund af sine slette domme. Jeg kommer også tilbage til ham.

Lauritz Nielsen er dog ikke familiens første "jurist". To generationer længere tilbage møder vi en herredsfoged, som også genfindes i trykte kilder, og om ham er intet galt berettet. Heller ikke han har dog haft nogen juridisk uddannelse. Det blev først almindeligt væsentligt senere. En egentlig juridisk universitetauddannelse indførtes ikke her i landet før 1736.

Det er kun et mindretal af vore forfædre, der er omtalt i trykte kilder - men måske alligevel flere end nogle ville forvente. Men berømte mænd er der ingen af.

LIDT OM SLÆGTSFORSKNING

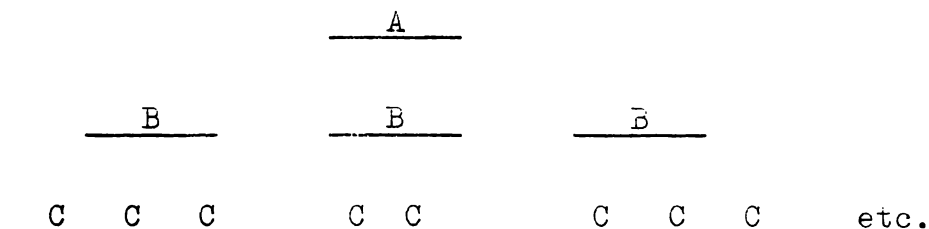
Når folk taler om afstamning eller slægtsforskning, gør de sig ikke altid klart, hvad de mener. Nogle hævder, at de nedstammer fra Skjalm Hvide, uden at tænke på, at selv om det skulle være rigtigt, kan det kun være en brøkdelt af en promille af Skjalm Hvides blod, der svulmer i deres årer. Andre taler om en "stamfader", der har grundlagt slægten, som om een kunne være den første, eller som om nogen kunne nøjes med een stamfader.

Vil man beskrive sin slægt, er der to måder at gå frem på: Man kan enten lave en slægtstavle eller en anetavle.

En slægtstavle tager sit udgangspunkt i en eller anden vilkårligt valgt forfader (eller -moder), ofte den ældste kendte ane i ren agnatisk linje.¹⁾ Denne fremgangsmåde har især interesse, hvis samme slægtsnavn har været bevaret gennem generationer, og hvis dets første bærer var en kendt person. Dette vil f.eks. være tilfældet for en adelsslægt, hvor man opfatter den første, der blev adlet, som stamfader.

1) Den agnatiske linje er mandslinjen, mand af mand. Den kognatistiske linje er kvindelinjen. Agnatisk-kognatisk eller kognatisk-agnatisk betegner altså kombinationer. Hvis der i et kongedømme kun er mandlig arvefølge, er det kun den agnatisk-agnatistiske afstamning, der har interesse for arveretten til tronen.

En sådan slægtstavle opregner stamfaderens børn, hans børnebørn og oldebørn og deres afkom, indtil vi når ned til nutiden. Tavlen ser således ud:

En anetavle går den modsatte vej. Den tager sit udgangspunkt i slægtsforskeren selv, nævner hans to forældre, deres forældre, d.v.s. hans fire bedsteforældre, hans 8 oldeforældre, hans 16 tip-oldeforældre o.s.v. Det påstås, at der til en ordentlig anetavle hører, at den kan opregne 32 aner på række, d.v.s. samtlige tip-tip-oldeforældre. Kommer man længere tilbage, vil der ofte være huller, f.eks. således, at man blandt de 64 tip-tip-tip kun har fundet de 56. Jo længere man kommer tilbage, jo vanskeligere bliver det at få rækken komplet. Successen afhænger af mange ting, såsom kirkebøgernes nøjagtighed og fortsatte eksistens (nogle er brændt), om slægtens medlemmer har været kendte eller ukendte, byboere eller bønder. Næstefter adelen er gejstlige og officerer eller andre embedsmænd lettest at lokalisere. Jævne bønder er de sværeste.

Den stadige fordobling af anetallet for hver generation, man kommer tilbage, bevirker, at det franske og navnlig det hollandske blod i vor familie bliver temmelig tyndt. Fra det tidspunkt, da Christian den Anden førte hollænderne til Danmark, er der forløbet ca. 450 år, hvilket svarer til 14-15 generationer. Regner vi med 14, bliver anernes antal godt 8000, og regner vi med 15, drejer det sig om noget over 16.000. Regnestykket er dog behæftet med fejlkilder, bl.a. fordi de første indvandrere i vidt omfang giftede sig med landsmænd.

For huguenotternes vedkommende er tallet meget lavere, dels fordi de kom til Danmark langt senere, dels fordi de vedblev at gifte sig med landsmænd til langt ned mod vor tid.

Min egen anetavle er desværre skæv. Det skyldes, at min far og mor var fætter og kusine, idet deres fædre var brødre. De havde altså fælles farfar og farmor og dermed kun seks bedsteforældre. Det betyder, at jeg kun har **6** oldeforældre - mod normalt **8** - og at der i den generation, hvor der burde kunne opregnes 32 aner, kun er plads til 24 - og således hele vejen igennem. Det er en skønhedsplet på tavlen, men det letter unægtelig arbejdet, når man kommer længere tilbage i tiden. I det genealogiske fagsprog kalder man et sådant forhold for "anetab". Vi finder adskillige andre eksempler herpå, når vi kommer længere tilbage i anerækken. - - -

Disse optegnelser er udarbejdet til glæde for de medlemmer af familien, der har aner fælles med mig. De hedder ikke ~~allesammen~~ Kobbarnagel. Nogle er født Kjær, andre Buch, atter andre Kock eller Vestergård. En gren har taget navneforandring til Aaboe. En anden har gennem ægteskab fået navnet Uhrskov. Og der er flere andre navne - jeg har ikke rede på dem alle; men jeg håber efterhånden at få det, bl.a. gennem disse optegnelser udbredelse til interesserede familiemedlemmer.

Den anetavle, som disse papirer handler om, redegør for mine forfædre - eller så mange, som vi har kunnet opspore. Men den dækker kun halvdelen af mine børns forfædre. Deres mors aner er nemlig ikke med. Og den dækker kun halvdelen af mine fætters og kusiners forfædre. Går vi til næste generation, mine børnebørn og deres samtidige, dækker den kun en fjerdedel af deres aner. Ikke destomindre kan de have interesse af at stifte bekendtskab med den del af forfædrene, som er fælles, og måske vil en og anden blive inspireret til selv at udforske den del af sin anehistorie, som ikke er omtalt her.

Hovedkilden til slægtsforskning er kirkebøgerne. Dertil slutter sig folketællingslister, skifteprotokoller, fæsteregistre m.v. Disse officielle kilder er spartanske med hensyn til oplysninger. De fortæller intet om, hvordan de mennesker, de omhandler, så ud, hvordan de var klædt, eller hvordan de talte, endsige noget om deres karakter. De beretter stort set kun om fødsel, ægteskab og død, om bopæl og i begrænset omfang om økonomiske kår og social stand.

Og dog kan der af disse tørre kilder læres en del, hvis man prøver at lytte og læse mellem linjerne. Man kan læse om sygdom og tidlig død, ikke mindst den store børnedødelighed. Man kan ane tragedie og sorg i noterne om unge koner, der døde i barselsseng og blev begravet sammen med den nyfødte; om unge mænd, der giftede sig med gamle enker for at få en gård, om forældre på aftægt og om børn med stedmoder. Og man kan finde lyspunkter af humor eller snobberi, f.eks. når man betragter listen over fadderne ved en barnedåb og ser, at der blandt hoben af bønder og tjenestefolk findes en "Herr" eller "Jomfru".

Kirkebøgerne blev indført i 1646; men man skal ikke tro, at alle kirkebøger er bevaret. Mange, særlig af de ældste, er gået til grunde. For Vejle amt, som har særlig betydning for en gren af vor slægt, eksisterer de således kun fra 1714. Det sætter en effektiv stopklods for en efterforskning, som man ellers gerne havde fortsat et par generationer længere bagud. Og det forklarer, hvorfor anetavlen ikke er ført lige langt tilbage i alle led.

HVAD ANETAVLEN KAN FORTÆLLE

1. Den agnatiske linje

Min far var Peder Andreas Bundgaard Kobbernagel, født den 28. april 1885 i Skelby på Falster, størstedelen af sit liv stadsdyrlæge i Svendborg, død den 10. marts 1974. Han var gift to gange, første gang med sin kusine, Johanne Marie Kobbernagel, født 15. juli 1887 i Aashøj, død i januar 1912, 24 år gammel. Hun fødte to børn, hvoraf jeg er det ældste (f.23/3 1910) og min søster, Else Johanne Marie (f. 18/5 1911, senere gift Faurschou,) det yngste. Anden gang giftede min far sig (i 1913) med Ane Margrethe Nielsen, født i Randers den 27. maj 1884, og med hende fik han sønnen Finn, (f. 21/10 1915), nu overlæge i Vordingborg.

Min far var søn af gårdejer i Skelby Jens Pedersen Kobbernagel, født 1844 i Skelby, død 1888 sammesteds. Min mor var datter af hans bror, lærer Lars Pedersen Kobbernagel i Aashøj. Disse to brødre var sønner af Peder Rasmussen Kobbernagel, gårdejer og sognefoged i Skelby. Det er ham, vi i slægtsforeningen - som senere skal omtales - har udnævnt til "stamfader", fordi han som den første antog navnet Kobbernagel som efternavn og lod sine otte børn videreføre navnet. Den gård, han giftede sig til i Skelby, gik i arv til min farfar, men ved min farmors død gik gården over til fremmede, idet der ikke var nogen søn til at overtage den. (Min far var eneste barn og som nævnt ikke landmand). Det er derfor ikke helt berettiget, når vi undertiden omtaler den som "slægtsgården", eftersom den kun var i familiens eje i to generationer.

Min farfar blev født den 23. januar 1844 og blev ifølge kirkebogen døbt i kirken den 25. februar med navnet Jens Pedersen, søn af Gaardmd. Peder Rasmussen Kobbernagle og Hustru Ane Jens Datter i Skjelby. Han er altså ikke døbt Kobbernagle. Det har nok ikke kunnet lade sig gøre, fordi navnet på det tidspunkt kun var et tilnavn. Han blev vaccineret året efter af dr. Hahn og konfirmeret 14 år gammel med karakteren "meget godt" både for kundskaber og opførsel. Han overtog sin faders gård ved dennes død i 1875, 31 år gammel. Men han giftede sig først 9 år senere, i 1884. Hustruen var den 29-årige Johanne Marie Nielsdatter Bundgaard fra Andkjær. Det er en landsby, som ligger nogle kilometer sydvest for Vejle ved den gamle landevej til Fredericia. Hendes far, Niels Therkildsen, var husmand og tømrer i Andkjær, og hendes farfar, Therkel Jensen i Andkjær, havde tilnavnet Bundgaard. Han var selvejergaardmand, sognefoged og lægdsmand.

Farmor, der var fra et fattigt hjem, blev i sin ungdom uddannet som mejerske og kom i denne egenskab til "Kraggård" i Skelby, hvor hun forestod mejerivirksomheden på gården. Det var jo før andelsmejerierne blev almindelige. Hun var stærkt religiøs, tilhørte en missionsbevægelse¹⁾ og gik ikke i kirken, men i missionshuset, som hun også testamenterede en del af sin formue. Hun fordømte al syndig adfærd, hvortil hun ikke blot henregnede drikkeri, men også kortspil. Formentlig har hun også været modstander af førægteskabelige forbindelser. I hvert fald gik der næsten 11 måneder fra brylluppet til den første - og eneste - søns fødsel.

Hun havde to søstre. Den ældste, Ellen, blev gift med Søren Peder Lehman, hos hvem hendes far senere kom på aftægt - så han har nok overtaget ejendommen og måske også tømrerforretningen. Den yngste, der hed Marie, blev gift med møllebygger Søren Chr. Carl Theodor Nielsen fra Vejle.

1) Vistnok "Luthersk Missionsforening". Den var stiftet i 1868 på Bornholm og bredte sig derfra til Lolland-Falster, Holbæk-egnen og visse steder i Jylland. Efter sin oprindelse blev medlemmerne kaldt "Bornholmere" eller - efter formanden H. C. Møller fra Nexø - "Møllerianere". Hermed stemmer, at et familiemedlem har oplyst, at min farmor kom fra Bornholm - hvad hun ikke gjorde - og var "møllerianer".

Farmors ægteskab blev kortvarigt, idet manden døde allerede i 1888, da min far var 4 år. Dødsårsagen er ukendt. Enken fulgte ikke tidens skik hurtigt at gifte sig igen, men levede alene i 13 år. Så giftede hun sig med en mand ved navn Krag (dog næppe fra Kraggården), men hun levede kun et par år derefter.

Jeg har altså aldrig kendt hverken min farfar eller min farmor. Og jeg har heller aldrig hørt ret meget om dem. Men jeg har et smukt billede af dem, taget kort efter brylluppet. Hun er i sin sorte silkekjole med mange læg og falbelader, kors om halsen og skrabet frisyre med midter-skilning og fletning øverst. Han er i kirketøjet med sort fuldskæg og kortklippet hår.

Min farfars far, Rasmus Pedersen Kobbernagle, "stamfaderen", var gift to gange. Første gang i 1826 - han var da 27 år - med Ane Hansdatter, som var enke på "Kobbernagelgården" i Skelby. Han har ved giftermålet antaget tilnavnet Kobbernagel (eller Kobbernagle) i overensstemmelse med den falsterske navneskik. Enken var en del ældre end han, og ægteskabet var barnløst. Men enken havde børn med sin første mand, og disse børn - eller nogle af dem - har videreført navnet Kobbernagel. Dem er vi altså ikke i slægt med.

I 1840, da han var blevet enkemand, giftede han sig anden gang, nu med den 23-årige Ane Jensdatter, og med hende fik han 8 børn. Det er derfor hende, der er stammoder til den gren af slægten, som disse papirer handler om.

Jeg ved ikke meget om mine oldeforældre. Men fra de ældre i slægten gik der enkelte historier om dem. Han skal have været en streng fader, som børnene havde stor respekt for. Engang, da en del af sønnerne havde samlet sig i stuen hos deres mor, sagde hun pludselig: "Jøsses, drenge, nu kommer Jer far." Så floj de allesammen ud af stuen.

Som tidligere nævnt var min oldefar sognefoged på stedet, så han må have nydt en vis anseelse. Blandt mine papirer har jeg et lille hæfte fra hans embedsvirksomhed med titlen "Proto Kol over en Deel Breve". De fleste er fra stiftamtmanden og stilet til "Sognefogden Peder Rasmussen af Skælbye". Han har selv påtegnet nogle af dem (måske for at notere, at han har læst dem), de første med navnet Peder Rasmussen, senere med Peder Kobbernagle. Jeg ejer også det signet, som han har brugt. Her er navnet stavet på samme måde.

Et tidstypisk billede, taget hos Photograph Sidenius i Nykøbing F., viser det aldrende ægtepar i deres stadstøj, hånd i hånd, han med langt hår, men uden skæg, hun med kyse eller hovedklæde, bundet under hagen. De er alvorfulde, men hun virker forslidt og lidt underkuet.

Disse mine oldeforældre, både på fædrene og mødrene side, Peder og Ane, fik som nævnt 8 børn. De skal her opregnes, således at enhver af slægtens medlemmer, som læser disse linjer, kan se sin forbindelse bagud til Peders og Anes forfædre og dermed til den anetavle, som dette skrift handler om.

Børnene var i aldersrækkefølge:

- 1) Rasmus Kobbernagel, f. 14/2 1840, godsinspektør på Lystrup. Han var ungarl og efterlod en betydelig formue, som hans søskende arvede. Selv ejer jeg nogle vinglas fra hans hjem.
- 2) Ane Dorthe, f. 24/10 1841, gift med gårdejer Rasmus Poulsen, Skelby, Børn: Poul og Peter.
- 3) Jens Kobbernagel, f. 23/1 1844, min farfar, der arvede fødegården. Barn: Peder Andreas, min far.
- 4) Lars Kobbernagel, f. 3/2 1846, min morfar, lærer i Åshøj. Børn: Peder, Åge, Anna, Dagny, Even, Thora, Marie og Jens Frederik.
- 5) Niels Kobbernagel, f. 18/11 1848, mejerist, gift med Olga, f. Sparre. Barn: Holger (kaldet den lange Holger).
- 6) Peder Kobbernagel, f. 17/3 1851, dyrlæge i Horslunde, gift med tante Hulda, f. Jensen, datter af en kgl. lods. Ingen børn. Til sit bryllup medbragte hun en meget smuk mahognisekretær, som min far arvede, og som nu står hos mig.
- 7) Kristine, f. 8/8 1853, gift med Christian Dahl, som oprindeligt var skomager. Det var ikke fint nok for familien, og man forsøgte at få ham gjort til lærer, men det magtede han ikke. I stedet blev han politibetjent i København. Ham har jeg kendt; jeg var med til hans 90 års fødselsdag, hvor han fik en stor brændeøkse. Børn: Jens, Karen og Sigrid.
- 8) Kristoffer Kobbernagel, f. 21/7 1856, gift med Rasmine, f. Nielsen, oprindelig mejerist, senere landmand, kendt som en stor og morsom fortæller. Rasmine udbrød engang efter en af hans historier: "Nu lyver du igen, Kristoffer!" Børn: Gudmund, Hagbarth, Anna og Agnes.

Portrætter af de 8 søskende hænger i mit hjem. Medlemmer af slægten er velkomne til at tage dem i øjesyn. Jeg har også et fotografialbum med portrætter af de fleste og af nogle af ægtefællerne og børnene.

Mellem det yngste og det næstyngste barn fik ægteparret tvillinger. Det skete den 22. juli 1855. Det ene barn var dødfødt og blev ikke døbt. Det andet blev døbt Magdalene, men det døde samme dag. Begge børnene blev begravet en uge senere.

Det, man mest skal beundre oldeforældrene for, er vel, at de skaffede så mange af deres børn en uddannelse. De tog dermed det første skridt op ad den sociale rangstige, og det må have kostet betydelige pekuniære ofre.

Som omtalt nedenfor forekommer navnet Kobbernagel gennem tiderne adskillige steder på Falster, og der er stadig indehavere af navnet, som vi ikke er i familie med. For nu at illustrere, hvorledes navnet gennem tilknytning til en bestemt gård kan gå i arv til flere forskellige familier, skal her gives en oversigt over indehaverne af Kobbernagelgården i Skelby i de nærmeste år, før min oldefar giftede sig til gården:

1) Vi kan begynde med den 4. juli 1787, da ungarl Niels Rasmussen af Schielbye, 30 år gammel blev trolovet med enken Kirsten Pedersdatter, ibidem (d.v.s. sammesteds), og blev viet til hende den 8. august samme år. Det fremgår naturligvis ikke af kirkebogen, at det mere var gården end den 50-årige enke, han havde forelsket sig i. Men han må have antaget tilnavnet Kobbernagel - som vi snart skal se.

2) 17 år senere, den 11. august 1805 begravnes "Gmd. Niels Kobbernagels Hustru, 66 år gammel". Der har næppe været børn i det ægteskab. At Niels Rasmussen og Niels Kobbernagel er samme person, skal vi straks få at se.

3) Han kom i hvert fald hurtigt over sorgen over den bortgangne. 1. september 1805 bliver enkemanden Niels Rasmussen og pigen Ane Hansdatter trolovet, og de vies 3. oct. samme år. At de blev trolovet betød i datidens sprogbrug, at de flyttede sammen, og den officielle vielse fulgte hurtigt efter. Hun har været ung, og de har fået børn.

4) Ægteskabet varer i 20 år. Så dør manden, der nu benævnes Niels Rasmussen Kobbernagel, gårdmand i Skælby, den 22. dec. 1825, 68 år gammel, og han bliver begravet 2. juledag. Ane sidder nu tilbage med Kobbernagelgården. Hun er 47 år gammel.

5) Hun holder ikke stand længe. Bejlerne har sikkert flokkedes om hende. Vinder blev vor oldefar, Peder Rasmussen, 27 år gammel, om hvem kirkebogen oplyser, at han "tjener for gmd. Jens Krag i Weggerløse". Bruden omtales som "Enken Ane Hans Da. (47 år), Enke efter afdøde Gaardmand Niels Kobbernagel i Skælby, og kirkebogen tilføjer: "har begge bevist, at have haft de naturlige Kopper". Ægteskabet fandt sted den 7. april 1826, altså godt 3 måneder efter den forrige mands død.

6) Dette ægteskab varer i godt 12 år. Så dør hustruen, nu 60 år gammel, den 9. nov. 1838, og begravnes den 13. s.m. Hun omtales i kirkebogen slet og ret som "Peder Kobbernagels Kone i Skjelby".

7) Rask skal det gå. Nu kommer vores oldemor ind i billedet. Den 3. april 1839, altså knap 4 måneder efter begravelsen, gifter Enkemand Peder Rasmussen Kobbernagel, 37 år, sig med Pigen Ane Jens Datter, 23 år. Forlovere var Jens Væver, hendes far, og Jens Bonde.

I løbet af et halvt århundrede har vi her fire ægteskabet mellem skiftevis en gammel enke og en ung karl og en gammel gårdejer og en ung pige. De fire ægteskaber omfatter 3 kvinder og to mænd. Vi er efterkommere efter børnene i det fjerde ægteskab, og enhver kan forstå, at vi ikke er i slægt med efterkommerne fra det første eller det andet.

Om vor olde- og stamfader skal det sluttelig oplyses, at han var en tvilling. Men da den anden ikke blev døbt, betyder det formentlig, at han/hun døde straks efter fødslen. Selv blev han hjemmedøbt og båret til dåben af sin moster, Bodil Jansdatter. Det skete 2. pinsedag, den 13. maj 1799. Der er sikkert blevet skålet for hans sundhed og fremtid, men ingen af de eventuelle talere kan have dvælet ved hans rolle som kommende stamfader for slægten Kobbernagel. Hans far er i kirkebogen indført som Rasmus Thygesen, men hed rettelig Rasmus Nielsen Thygesen. Han var den sidste, der bar hollændernavnet Thygesen som tilnavn.

Min oldefars far, Rasmus Nielsen Thygesen, blev født i Veggerløse på Falster og døde 1821 samme sted. Han giftede sig med pigen Ane Dorthe Jansdatter fra Hasselø, f. 1763, død 1820, og det er gennem hende, vi kan spore forbindelsen tilbage til hollænderne. Parret fik 6 børn, hvoraf min oldefar var nr. 4. Ved mandens død er den ældste søn Niels 41 år og gårdmand på Hasselø, Jan er 39 og driver gården, efter at faderen er gået på aftægt, nr. 3 Lars er 33 år og smed i Sdr. Kirkeby. Så er der oldefar, Peder på 23 og nr. 5 Jens på 19, begge arbejdende på gården hos storebror, og endelig datteren Else, der er ugift.

Min tipoldefar var søn af Niels Larsen Thygesen. Han har åbenbart ført navnet Thygesen som et tilnavn, der gik videre til hans søn, og vi skal straks se, hvordan han fik dette tilnavn, som jo ellers var et hollændernavn. Niels blev født i 1702 og døbt mandag den 7. august. De ældre kirkebøger nævner sjældent fødselsdag eller dødsdag, men derimod dåbs- og begravelsesdag. Han blev ved dåben båret af hospitalsforstanderen Niels Pedersens hustru, og denne oplysning får vi brug for senere. Han giftede sig første gang i 1728, 26 år gammel, med den 43-årige enke efter Jens Thygesen, Karen Pedersdatter, også kaldet Karen Thyges. Han overtog dermed som fæster den afdødes gård, nr. 10 i Veggerløse, og overtog altså også den afdødes navn. Senere erhvervede han gården som "Selfeyer", og han blev med årene en anset mand, sognefoged og kirkeværg. Hustruen døde i 1738, 52 år gammel. Der var to børn i ægteskabet, den mindste kun et år ved moderens død, begge piger, men ingen af dem er blandt vore aner.

Den stakkels enkemand med de to små børn giftede sig hurtigt igen, denne gang med Margrethe Christoffersdatter, som var født i 1720. Hun har kun været 18 år, men 42 da hun fik sønnen Rasmus. Han var nr. 7 i rækken af 9 børn; den sidste fødtes i 1757, da moderen var 47. Tre af børnene døde som små. Margrethe blev begravet den 26/9 1795 i en alder af 78 år. Disse oplysninger har vi fra kirkebogen, bortset fra vielsesåret, som vi kun kan regne os til, da bladet for 1738 mangler. Derimod skal man i dette tilfælde ikke stole på folketællingslisten fra 1787. Der opføres hun nemlig som boende på aftægt hos sønnen, 77 år gammel. Og det kan jo ikke passe.

Det ældste led i den rent agnatiske linje er min tip-tip-tip-oldefar, den tidligere nævnte uheldige birkefoged Lauritz Nielsen, i kilderne omtalt som Laurids Nielsen eller Lars Nielsen, jf. også at sønnen kaldes Niels Larsen, ikke Niels Lauritzen. Slige bagateller skal man ikke hænge sig i. Vi har ikke fundet birkefogdens dåbsdag i kirkebogen, men fra aldersangivelsen ved begravelsen i 1736 kan vi slutte, at han må være født i 1663.

Han var gift to gange. Den første hustru var den jævnaldrende Bodil Pedersdatter, hvis far var herredsfoged Peder Hansen i Systofte. Det har været en fin familie, han kom ind i, at dømme efter de fornemme navne, der optrådte som faddere ved hustruens dåb i 1663, bl.a. byfoged i Nykøbing Michael Wibe og en Margrethe Rosenfeld, som må være i familie med amtskriver Hans Rosenfeldt, som vi senere skal høre om. Hustruen blev kun 37 år gammel, men nåede at føde 7 børn, hvoraf de 5 overlevede hende. Den ældste datter døde samtidig med moderen - formentlig af samme sygdom - og de blev begravet i samme grav "i Kirken lige ud for Indgangen i dend store Gang". Ingen af de 5 børn er blandt vore aner.

Så sad han da tilbage med de moderløse små - i alderen fra 2 til 12 år - og det kan næppe undre, at han hurtigt søgte nyt ægteskab. Den anden hustru bar det interessante navn Luthemella Hansdatter Floer, og dette navn ledte vor genealog på sporet efter hendes herkomst. Luth'n er jo et musikinstrument, og det viste sig, at hun var datter af en organist i Nakskov, Hans Floer. Om ham ved man, at han var gift tre gange, og at han skal have været en ret kendt mand i sin by. Han døde 1685 under et besøg i Nykøbing F. Han er altså en af mine 36 tip-tip-tip-tip-oldefædre. Vi skal høre mere om ham senere.

Luthemella og Lauritz Nielsen fik 9 børn sammen. Den ældste, Niels, er den ovenfor omtalte Niels Larsen Thygesen, og Luthemella er altså min tip-tip-tip-oldemor. Hun overlevede sin mand og døde først i 1747. Birkefogden døde som nævnt i 1736 og om begravelsen oplyser kirkebogen lakonisk: "brugt Ligklædet".

Hermed slutter den agnatiske linje. Lauritz Nielsens far kender vi ikke, og vi har heller ingen mulighed for at finde ham. Men vi har dog ført linjen mere end 300 år tilbage i tiden.

Inden vi går videre med anetavlen, skal vi først høre lidt om Lauritz Nielsen som embedsmand - ikke fordi vi er stolte af ham, men fordi hans skæbne giver et bidrag til belysning af den tid og dens mennesker.

Den uheldige birkefoged.

Birkefoged Lauritz Nielsen er bl.a. omtalt i Hjelholt: Falsters Historie, hvis fremstilling hviler på arkivstudier. Jeg har selv set hans retsprotokoller i landsarkivet og stavet mig igennem nogle af hans domme. Jeg skal citere et par uddrag:

"Fredagen den 1. Martii 1708 holdtes Gietsøres Birke-ting af Dommeren Lauritz Nielsen (udi Birkeskriverens lov- lige Forfald Jens Laurtizen i Weggerløse) tilligemed 8te Stokkemænd, navnlig (her følger navnene på stokke- mændene)

Kongl. Maj.s Byfoged i Nykøbing, Sign. Christen Steensen mødte for Retten og fremstillede 2de Kaldemænd, navnlig Anders Christoffersen og Hans (ulæseligt), begge af Giedesbye, som bekræftede med Ed og oprakte Finger efter Loven, at de til d Dag med 8te Dages lovlige Varsel hid i Retten havde kaldet Jens Pedersen for begangen Lejjermaal med Bodil Hansdatter pligtig er og bør at bøde efter Lovens 6te Bog, 13de Capitel, 1ste Art., pag. 734-35 eller og lide på Kroppen efter be- meldte alligerede Lovens Articul saavel som betale Processens Bekostning samt Byfogdens Rejse og Umage til Tinget foruden Bøderne

Dommeren paaraabte, om Jens Pedersen eller nogen paa hans Vegne var mødt at gjøre noget Genmæle mod denne da fornævnte Jens Pedersen selv fremstod for Retten og tilstod fornævnte Lejjermaal og ellers foregav, at han sig Intet til Befrielse vidste at svare, end hand havde Intet til Bødernes Betaling"

De fleste af sagerne er trivielle, og et enkelt eksempel kan være nok. Fra en af protokollerne skal dog citeres, at retsmødet blev hævet, fordi der ikke længere var lys nok. Man har altså kun kunnet arbejde ved dagslys.

Gedser Birk var kun et lille birk, og der havde i nogen tid været tale om at ophæve det. Da Lauritz Niels en, som dengang boede i Marbæk, søgte det i 1688, skrev han, at Gedser Birkefogderi, hvortil der kun var tre sogne, og hvis indtægter årlig kun var 3-4 sl. daler, havde været vakant i 4 år. Stiftamtmanden havde imidlertid beordret ham til at betjene embedet foreløbig og han ønskede nu bestalling

derpå samt at nyde de indtægter, hvormed Kongen havde forbedret stillingen: en skp. korn af hver mand og en frigård. Han fik sin bestalling, men det gamle ord om, at den Gud giver et embede, også får forstand til at røgte det, var åbenbart ikke trådt i kraft dengang. I 1699 idømtes Lauritz Nielsen af landstinget store bøder i anledning af uforsvarlige domme, han havde afsagt. Bøderne blev dog stærkt nedsat, da - som det hed - forseelsen alene skyldtes hans enfoldighed, og han desuden var fattig og havde mange små moderløse børn. Han fortsatte i stillingen indtil 1719, da embedet blev nedlagt ved sammenlægning med et andet distrikt. Herved måtte han afgå som "superflus" (overflødig), men han fik det lidet glimrende skudsmål, at han, selv om han ikke havde været superflus "meget vel kunne afgå, efterdi han er intet mindre end til Dommerembedet bekvem". Han fik dog en slags pension i form af et årligt underhold på 20 Rdl.

Måske burde man også til den stakkels mands undskyldning have peget på, at "Loven", som han henviser til, var ganske ny. Det drejer sig jo om Chr. d. Femtes Danske Lov, der trådte i kraft 1684, og som sandelig ikke er nem at sætte sig ind i. Når man betænker, hvordan selv trænede jurister kan have møje med at sætte sig ind i nye love, vil jeg gerne levne Lauritz Nielsen en margin for hans manglende fortrolighed med stoffet.

De hollandske promiller

At vi har hollandsk blod i årerne, kan man ikke være i tvivl om, når man kaster et blik på anetavlen. Navne som Jan, Adrian, Anniche, Allert, Mÿs og Thyge peger klart i den retning. Navnet Jan var, da jeg blev døbt i 1910, ikke noget almindeligt dansk navn. Det er den hollandske pendant til det danske Jens, der svarer til Bibelens Johannes. Senere er navnet blevet moderne og er nu almindelig udbredt blandt børn og unge.

Men der er langt fra en formodning via navnene til et bevis for, at vi stammer fra de hollandske bønder, som Christian 2. førte til Danmark. Der er et spring på ca. 150 år fra 1521, da det første privilegiebrev blev udstedt til 184 hollændere, som tog bopæl på Amager, og til 1674, da der blev oprettet et "Hollænderi" på Bøtø. For den mellemliggende periode findes ingen kirkebøger og næppe nogen mulighed for ad genealogisk vej at rekonstruere forbindelsen tilbage til de første indvandrere. Vi ved imidlertid fra trykte kilder en del om hollænderne på Amager og deres senere skæbne. Vi ved bl.a. at 11 af dem allerede i 1552 fik fæstebrev på gårde på Bøtø, som dengang var en ø ved Falsters østkyst, og i fæstebrevet af 7. juli s.å. har vi deres navne, herunder navne som Reebslaar, Kornelissen, Koel, Reersen, Konissen og Ollebrandsen. Vi har også et fæstebrev fra 1610 til ti nye indvandrede hollændere, da alle de tidligere var døde (eller flyttet), med navns nævnelser. Da Frederik d. 3.s enke, Sophie Amalie i 1670 fik Nykøbing slot som "livgeding", blev en del af fæsterne flyttet til andre steder på Falster, fortrinsvis i nærheden af Nykøbing for at levere smør og ost til slottet.

Tilstanden blandt fæsterne har været præget af armod. Fra marts 1673 foreligger en udførlig beretning om de "Bøtø mænd og ellers med videre", afgivet af amtsskriveren Hans Rosenfeldt. Af de oprindelige 10 gårde er to ganske øde - svenskekrigen havde anrettet store ødelæggelser på Falster - de øvrige 8 beboes af folk, der har største møje med at svare deres afgifter. Om nr. 2, Jan Allertsen, hedder

det: "Bygden er og meget forfalden. Staar dog til at hjælpe, som er den høje Tid. Manden er forgældet og staar heller ikke til at hjælpe at kunne blive ved gaarden. Har 5 Køer, 2 Faar, 1 Kalv." Denne Jan Allertsen må være identisk med den Jan Albertzen, som forekommer i anetavlen fra samme tid. Stave-måden skal man ikke hæfte sig for meget ved. Dels kan det være fejllæsning af den gotiske skrift i de gamle dokumenter, dels kan den falsterske udtale let tilsløre b'et i Albertzen, så amtsskriveren har opfattet det som Allertsen. s og z brugtes på den tid i flæng. Noget sikkert bevis har vi dog ikke her.

Det finder vi derimod gennem en anden af anerne, Tyge Laursen Hollænder, som hører til i det ældste led i rækken af min tip-oldemors forfædre. Fra fæsteregisteret for 1691 ved vi, at to gårde, som amtskriveren havde i fæste, blev overtaget af andre, den ene af Tyge Laursen på Bøtø, den anden af Jan Allertsen og Claus Adriansen, begge født på Bøtø. Claus Adriansen figurerer ikke i anetavlen, men han har sikkert hørt til familien. Vi kender nemlig blandt de ældste aner en Adrian Olufsen, som var kirkeværge, og som døde i 1704. Hans datter, Bodil Adriansdatter, er blandt anerne, og Claus kan meget vel være hendes broder.

Oplysningerne bekræftes af et andet samtidigt dokument. Det er en skrivelse af 1. august 1695 fra sognepræst Olluf Lundt i Vegerløse til kongen, Christian den 5. Den indledes således:

"Stormægtigste Konge! Allernaadigste Arve-Konge! Her ligger en liden Insel i mit allernaadigst anbetroede Sogn, som kaldes Bøtø, hvorpaa af gammel Tid har boet 13 Hollændere, således kaldte, baade fordi de fra først af var komne fra Watter-Landene i Holland i højloflig Ihukommelse Kong Christian den Anden hans Regeringsaar, som og fordi deres Haandtering var som Hollænderes, med meget Kvæg at holde og deraf søge deres Næring " Han går derpå nærmere ind på, hvorledes det er gået med de første tilflyttere og med den senere forøgelse i 1610, men det står stadig sløjt til, "thi det ser endnu magert og øde ud med de fleste Gaarde, og er nu ej flere end fire Mænd og fami-

lier der paa Landet, hvis Navne ere: Peder Hollænder, Thyge Hollænder, Jans Allertsen med sin søn og Claus Adriansen, mig til allerstørste Skade og Afgang i min Præsterente og Afkommer" Skrivelsen slutter med at andrage om, at de Bøtø gårde må blive drevne af derboende mænd, men ikke af fremmede eller udensogns folk, hvorefter han slutter med at bede Gud velsigne Kgl. Majestæt med et langt og karsk liv etc.

Vi genfinder her de samme personer, som er omtalt ovenfor, bortset fra Peder Hollænder, som vi ikke kan lokalisere.

I 1701 må ridefogden indberette til amtmanden om forholdene på gårdene. Om Jan Allertsens gård hedder det, at den var på 16 fag og havde 10 køer. Allert Jansen - formentlig hans søn - havde 19 fag og 10 køer. Og Tyge Lassen - som må være identisk med vor Tyge Laursen - havde 34 fag og 10 køer. Ridefogden skriver, "at det på den Måde anderledes og bedre hidtil ej har kunnet bringes i Stand, særdeles at ingen vil gerne fæste og bebo een Gaard, saasom de ikke kan føde dem på een, af Aarsag, Landet er meget fordærvet af Flyvesand, Fiskeriet slaar fejl, for Indløbet af Stranden er tillukket med samme Slags Sand etc.etc.

Såvidt de tilgængelige kilder, hvorefter det med stor sandsynlighed fremgår, at i hvert fald to eller tre af vore ældste aner nedstammer fra hollænderne på Amager.

Om en af de ældste af de kendte hollandske forfædre, Adrian Olufsen, har vi en beretning i et trykt skrift.¹⁾ Han var født 1622, døde 1703 og blev begravet i tårnet i Væggerløse kirke. Han var første gang gift med enken efter Niels Jørgensen og overtog hans fæstegård som han beholdt livet igennem. Ægteskabet var barnløst. Anden gang giftede han sig med Margrethe Hansdatter, der var født i 1654, og med hende fik han 7 børn, hvoriblandt vor tip-tip-tip-tip-oldemor, Bodil Adriansdatter, der blev født i 1687 og blev gift med Hans Michelsen Kjæmpe.

1) Svend Adrian: Slægten Adrian gennem 300 år. Nakskov 1923

Da Adrian var fyldt 80 år, overlod han gårdens drift til sønnen Hans, der var 22 år og "Enroulleret under Capitain Rolfs Compagni". Det hedder herom i et dokument af 22. juli 1702, at sønnen bliver "indsschrefuen for hans Fader Adrian Olsens Gaard i Vegerløse nr. 3 af H.korn 9 som han formedelst høi Alderdom på 80 Aar og desforuden Vanfør oplader till hannem. Gaardens Buigt (bygninger) bestaar i 4re Lengder (længer) ved Magt, annammer Besætning med Vinter og Vaarsæd efter Forordning svarer til Udgifterne og gifver til Feste 20 Sletdaler."

Oplysningen om, at han var 80 år i 1702, viser, at han må være født i 1622, ikke som Svend Adrian siger i 1625. Men jeg har ikke kontrolleret Svend Adrians kilde - og det er jo heller ikke så vigtigt!

Og nu lidt mere om anerne. Thyge Laursen med tilnavnet Hollænder hører til i samme række som Adrian Olufsen og har været nogenlunde samtidig med ham; men jeg har ikke hans årstal. Han var gift med Anniche Carstensdatter, der døde i 1701 eller 1702. En af deres døtre hed Cathrine Thygesdatter, og hun giftede sig i 1701 med Rasmus Nielsen, som foruden pigen også overtog gården og tilnavnet Thygesen, idet gamle Thyge gik på aftægt. Herom hedder det i en samtidig protokol: "Anno 1701 oploed Tygge Larsen paa Bøttøe sin iboende Gaard n: 7 og 8 formedelst Svaghed og Vanførhed for sin Svigerson Rasmus Nielsen. Gaardenes Buigt (bygninger) bestaar udi 30 Fag ved Magt, annammes der ved Kongl. Maj.ts Inventaarii 20 Malke Kiør, svarer straks till Udgifterne og gifver till Feste 10 rdl." Det er altså hende, der er af hollandsk afstamning. Om han var det, vides ikke. Rasmus var født 1671 og døde 1736.

Blandt parrets børn var Niels Rasmussen Thygesen, født 1705, formentlig ældste søn, at dømme efter navnet. At han også bærer faderens tilnavn tyder på, at han har overtaget gården. Han blev døbt 17. søndag efter Trinitatis (4. oktober) båret af Jens Jensen Smids kone (som vi fra andre kilder kender som Maren Pedersdatter), og blandt fadderne var andre hollændere som Niels Jansen, Jørgen Rytzes, Jens Tygesen

og hans Stifsøn Niels, farver Jacob Remsnider, Lars Kochs kone, Albert Jansens kone samt Margrete Stuepige. 5 uger efter dåben blev moderen, "Rasmus Nielsens quinde", efter tidens skik introduceret i kirken. I 1731 gifter han sig med Johanne Dorthe Hansdatter, som var født 1708, og hvis forældre var den førømtalte Jan Albertzen (Allertsen) og Karen Rasmusdatter (hvis herkomst vi ikke kender). Parret får tre børn. Den ældste søn døbes - selvfølgelig - Rasmus, men han er ikke blandt vore aner. Så er der en datter, Karen, og den yngste søn, Jan, som fører vor slægt videre. Desværre dør faderen allerede som 33 årig. Moderen gifter sig igen, nu med Niels Jensen Tyge, og får 6 børn med ham. Men de interesserer os - genealogisk set - ikke.

Af interesse er derimod yngste søn Jan med patronymet Nielsen, men uden tilnavnet Thygesen, da han jo ikke overtager faderens gård. Han blev født 1736, gift første gang 1758 med Else Pedersdatter fra Hasselø, anden gang 1769 med Margrethe Hansdatter, ligeledes fra Hasselø. Han dør 1811 og begravnes tirsdagen den 28. maj "med Liigprædiken" gl. 75 år, 2 måneder og 2 uger. Det er den første hustru, vi her skal interessere os for. Else var født i 1736 som datter af Peder Jensen Smid og Birthe Hansdatter Kiempe (to gode tilnavne). Moderen Birthe var datter af den førnævnte Bodil Adriansdatter og Hans Michelsen Kiempe.

Det unge ægtepar, Else og Jan - altså Else Pedersdatter og Jan Nielsen - havde megen modgang i deres ægteskabs første år. Den første søn, Peder, døde 8 uger efter fødslen. Så fik de en datter, Birthe, som døde 4 år gammel. Endelig fik de datteren Anna Dorothea, kaldet Ane Dorthe, som levede til hun blev 84 år, og som blev moder til vor stamfader. Derefter fulgte en dødfødt søn i 1766, året efter en søn, der døbttes Peder, og som kun blev 1 år og 3 uger gammel. Men hans død forskånedes moderen dog for, idet hun døde kort efter sønnens fødsel i en alder af 30 år, 10 måneder og 3 dage. Ja, det har været strengt, ikke mindst for manden. Men han giftede sig jo igen og fik to døtre med Margrethe. I 1787 finder vi ham etableret på sin gård som 50-årig med sin 47 årige hustru Margrethe, døtrene Bodil og Else på 15 og 14, sin gamle mor Ane Dorthe Jansdatter på 80 og et par tjenestefolk.

Ane Dorthe Jansdatter var født 1736. Hun giftede sig med Rasmus Nielsen Thygesen og er således min tip-oldemor. Hermed er vi nemlig nede ved "stamfaderen", Peder Rasmussen Kobbernagle, som var hendes søn. Ikke den eneste - der var 12 børn - og næppe den ældste, siden han måtte gifte sig med en halvgammel enke for at få foden under eget bord.

Det vil sikkert interessere de mange lærere blandt slægtens nulevende medlemmer at høre, at allerede de gamle hollændere på Bøtø anså skolevæsenet for vigtigt. Så tidligt som i 1709, altså endnu før Frederik den 4.s mange skoler byggedes, opførte Bøtøboerne et skolehus, hvorom de i 1846 med anbefaling af sognepræst Johannes Burserus andrager om og gennem Rentekammeret opnår fritagelse for fagskat (en bygningsskat, beregnet efter husets antal "fag".) Blandt de tidlige skolemestre var Lambert Allertsen, som vi efter navnet vil henregne til familien - omend ikke til anerne - der døde i 1780. Lønningen var ikke stor. Ifølge kgl. reskript af 27/9 1752 havde han krav på 8 Rdl. i penge, men han havde aldeles intet oppebåret heraf siden 1866. Det gik ud over hans børn, hvoraf den lille Hans allerede som 10-årig måtte ud at tjene hos gårdmand Christoffer Juul i Marrebæk.

Hans efterfølger, Rasmus Thygesen, må også have hørt til familien. Om hans pædagogiske evner beretter historien intet. Men hans minde lever på grund af hans personlige mod. Den 23. marts 1782 strandede et skib ud for Bøtø. Skolemesteren, som dengang var en ældre mand, ville sammen med 5 andre forsøge at hjælpe skibet af grunden. Men under dette arbejde druknede de alle, "så det blev ret en Sorgens dag for den svagtbefolkede ø", siger beretteren.¹⁾

1) P. Petersen: Bøtø Lands Hændelser til udgangen af det 18. århundrede.

Af ordet hollænder dannedes i tidens løb udtrykket "Hollænderi" som betegnelse for en form for landbrug, hvor hovedvægten var lagt på kvæghold, således at "hollænderne" - i hvert fald på Falster, men næppe på Amager - særlig var kendt for deres produktion af smør og ost. Når Thyge Laursen har tilnavnet Hollænder er det altså snarere hans erhverv end hans afstamning, det sigter til.

Om Peder Jensen Smid kan berettes, at han var gift fire gange. Han blev født den 5. eller 6. maj 1691 og døbt Feria II Pentecostes, d.v.s. 2. pinsedag, som det år faldt den 16. maj.¹⁾ Første ægteskab var med en 33 år ældre enke, Kirsten Lørsdatter Salig Rasmus Stranges, født 1658. De var gift i 10 år fra 1719 til hendes død i 1729, da hun var 71. Ved begravelsen kaldes hun Kirsten Lauritzdatter Folmen. Ægteskabet kan ikke have været helt lykkeligt, for i 1725 måtte han stå offentligt skrifte i kirken på grund af begangen lejermål (d.v.s. samleje) med Anne Lauritzdatter, som tjente hos ham. Det uægte barn blev døbt Hans. Fejltrinnet er, når henses til aldersforskellen, forståeligt, omend ikke tilgiveligt. Næppe var hustruen i jorden, før han giftede sig med den 19-årige Birthe Hansdatter Kiempe, min tip-tip-tip-oldemor, og med hende fik han 6 børn, hvoriblandt Else Pedersdatter, min tip-tip-oldemor. Det tog hende 9 år,

1) Ved hans begravelse den 22. maj 1758 oplyses det, at han er død 67 år og 1 dag gammel. Vi kender ikke dødsdagen, men må formode, at den ligger et sted mellem 3 og 7 dage tidligere. Tænker vi os nu, at han blev begravet på 4. dagen efter dødsfaldet, skulle han være født den 17. maj, altså dagen efter at han blev døbt! Han kan selvfølgelig være begravet på 5. dagen, hvilket giver fødselsdag=dåbsdag. Det forekom, når der var fare for den nyfødtes liv. Men i så fald må det have været hjemmedåb, og det siger kirkebogen intet om. - Der gives imidlertid en bedre forklaring. I året 1700 gik Danmark over fra den Julianske til den Gregorianske kalender. Det krævede, at man sprang 11 dage over for at blive a jour, og det bestemtes derfor, at dagen efter den 18. februar skulle være den 1. marts 1700. Følgelig skal vi fra den beregnede fødselsdag - 16. eller 17. maj. - trække yderligere 11 dage, således at han er født den 5. eller 6. maj 1691. Dette regnestykke skal erindres ved alle datoer før år 1700. - Sig så ikke, at genealogien ikke er en spændende videnskab.

hvorefter hun døde i 1738. Samme år giftede han sig for 3. gang, nu med den 30-årige Sophie Nielsdatter, men hun døde allerede tre år senere, som det hedder "33 år ringere (end) 6 uger gl." Hun blev begravet den 24. nov. 1741 og allerede to måneder efter bliver han trolovet med Anna Lauritzdatter Kaares i Sr. Wedbye og gift med kongebrev Dom. Jubilate, (d.v.s. 15/4) 1742. Årsagen til kongebrevet var, at "de vare i Svogerskab, men at deris Svogerskab icke streckes til Slegtskab i de af Gud forbudde Led, så at der intet vit-terligt^{er} som i nogen Maade kand forhindre deres Ægteskab, derfor gaar Vi underskrefne i Løfte" (2 underskrifter). Dette ægteskab holder i 16 år. Så dør han 67 år og 1 dag gl., i 1758. Skiftet med enken, der nu kaldes Anna Larsdatter, og de mange børn var naturligvis kompliceret, som det fremgår af skifteprotokollen for 3/7 1758. Som lavværge for enken mødte sognefoged Niels Larsen, medens farfaderen var formynder for to umyndige børn af tredje ægteskab. Børnene af andet ægteskab var alle voksne og kunne selv varetage deres interesser.

Peder Jensen Smid var søn af Jens Jensen Smid og Maren Pedersdatter. Moderen må have levet længst, for hun giftede sig igen med Rasmus Stange, der optræder som fadder ved Peder's dåb og der benævnes som Jens' "Stiffader". Efter Marens død gifter Rasmus Stange sig med Kirsten Larsdatter, og efter Rasmus Stanges død gifter Kirsten sig med hans stiftsøn Peder. Og det er Peder Smids første - af fire - ægteskaber.

Vi har altså følgende ægteskaber i Smid-familien:

- 1) Jens Jensen Smid & Maren Pedersdatter (vore aner)
- 2) Maren Pedersdatter & Rasmus Stange
- 3) Rasmus Stange og Kirsten Larsdatter
- 4) Kirsten Larsdatter & Peder Jensen Smid
- 5) Peder Jensen Smid & Birthe Hansdatter Kjæmpe (vore aner)
- 6) Peder Jensen Smid & Sophie Nielsdatter
- 7) Peder Jensen Smid & Anna Larsdatter (Lauritsdatter)

Det kan ikke af de foreliggende oplysninger ses, hvorfor der krævedes kongebrev til det sidste ægteskab. Men i betragtning af det lokale samfunds lidenhed kan Peder næsten ikke have undgået efterhånden at være besvogret med de fleste af byens indbyggere. Man kan måske undre sig over, at der ikke også krævedes kongebrev til hans første ægteskab, hvor han gifter sig med sin afdøde stiffaders enke.

Kilderne kan ikke give nogen forklaring til belysning af navneligheden mellem den fjerde hustru og den tjenestepige, som han fik et barn med 17 år tidligere. Anne og Anna er næsten identiske fornavne og Lars, Laurids og Lauritz bruges i flæng om samme person. Der foreligger den romantiske mulighed, at den aldrende Peder efter et stormfuldt liv har ønsket at sone sin ungdomssynd og give den forførte pige oprejsning. Eller måske er den gamle kærlighed blusset op igen hos begge. Vi ved det ikke, men vi har jo lov at lade fantasien spille.

Lauritz Nielsens svigerfamilie

Inden vi går videre med anerne, vil vi gøre en lille digression og fortælle lidt om Lauritz Nielsens første kone og hendes familie. Ad en spændende omvej pejler vi os snart igen ind på anetavlen.

Lauritz Nielsen giftede sig første gang i 1682, knap 20 år gammel. Hustruen hed Bodil - ofte stavet Bodel - Pedersdatter og var på samme alder. De blev trolovet den første søndag i fasten (5. marts) og viet Domine Exaudi samme år, d.v.s. 4. søndag efter Trin. (9. juli).

Bodil var datter af herredsfoged Peder Hansen i Systofte. Han var født i 1619 og blev herredsfoged for Falsters Søndre Herred omkring 1650 og i 1695 tillige for Nørre herred, da de to herreder "mageligen af en Herredsfoged skal kunne betjenes". Han afstod imidlertid embedet til Poul Garb en uge efter sin udnævnelse - men da var han jo også 76 år gammel. Inden han blev herredsfoged havde han været sognefoged i Systofte, fra hvornår vides ikke, men han nævnes som sådan i 1646. Han havde en fri gård i Systofte, nr. 1 på 9 tdr. Hartkorn. Han havde en broder, Jens Hansen i Bjørup, som døde 1684. En søster, der levede i Riserup, optræder som fadder til et af hans børn. I 1696 undslog han sig for at møde som vidne i en retssag, idet han påberåbte sig, at han var gammel og bedaget. I 1704 døde han og blev begravet fredagen den 15 Februarii og "hæderligen nedsat i Systofte Kirke Choor hoos sin salig Hustru under dend österste Liigsteen i Choret, ætatis 85 Aar og 10 Dage".

Han var gift med Karen Bendixdatter, som døde året før sin mand, i 1703, 74 år gammel. Hun må altså være født i 1629. De fik 7 børn, hvoraf dog en døde som spæd. En af sønnerne, Niels, blev hospitalsforstander i Nykøbing, 2 andre blev købmænd i samme by, den ene endda stempel-papirforhandler. Den ældste datter, Johanne, skal vi høre lidt nærmere om. Den yngste, Bodil, var hende, der blev gift med Lauritz Nielsen.

Landsbyen Systofte ligger 5 km. øst for Nykøbing ved landevejen til Stubbekøbing.

Johanne Pedersdatter, ældste datter af herredsfogden, blev født i 1650 og døbt Dominica Sexagesima, d.v.s. 17. februar. Blandt fadderne var Jægermester Plato Hans Jans, Ridefoged Anders Jesper i Nykøbing, Niels Laegaards¹⁾ foged, som hed Hans Erichsen, Peder Hansens søster i Riserup, (altså en faster til barnet) samt "En Pige til Johan Skovriders."

Hun oplevede tre ægteskaber. Første gang i 1672, da var hun 22, med Michel Troelsen. Det varede i 12 år, så døde manden.

Anden gang, 1684, blev hun gift med Hans Mortensen, som kun var 23 år. Det må være gården, han har været ude efter, men han fik kun glæde af den i 5 år, for han døde i 1689 og blev begravet den 6. december, ætatis 28 år og 4 måneder. Og så var han endda "kircheverge af Biørup".

Johanne, enke for anden gang, er nu 39 år gammel, men hun - eller hendes gård - er stadig attraktiv. Først skal der dog skiftes efter den afdøde: "Anno 1690, dend 28. Februarij, Erholdes Rigtig Skifte och Delning efter afgangne Sahl. Hans Mortensen som Bode og døde i Biørup, Emellem dend Sahl. Mands Efterlefuende Hustrue Johanne Pedersdatter, Hendes Laug Verge og Broeder Hans Pedersen i Nykjøbing På dend Ene og Hans Børn, Michel Hansøn 4 Aar gl. og Margrethe Hansdatter 2 Aar gl. deris Verge och Formünder Peder Hansen, Herrids Foegit, boende i Systofte, som er deris Morfader, på dend anden Side"

Da dette er overstået, gifter hun sig for tredje gang, nu med Morten Jørgensen. Af fæsteprotokollen for 1690 ser vi, at han den 17. juli antog "dend Gaard udi i Biørup som Hans Mortensen fradøde. Gaarden er temelig ved Magt, annammer derved fuld Ploug og Vognes Gang, samt Vinter og Vaarsæd og betaler laane Kornet. Gifuer till fæste2 Rdl." Morten Jørgensen var født i Haufnse (Havnsø) i Gunsløf sogn, hvornår vides ikke, men han har nok været yngre end hustruen. Hun døde i 1728, 79 år gl., og han overlevede hende.

1) Laegaard er sikkert den falsterske udtaleform af Ladegaard, og navnet hentyder da til, at han har været forpagter af en af kronens ladegårde, der hørte til Nykøbing slot.

I ægteskabet mellem Johanne og Morten Jørgensen var der i hvert fald én datter, og hende skal vi interessere os for, for hun er blandt anerne. Hun blev født i 1691 og døbt 20. søndag efter Trin. (25. okt.) med navnet Boedell - men lad os bare kalde hende Bodil Mortensdatter. I kirkebogen for 1723 staves hun Bodild. Det år blev der lyst for hende og Morten Rasmussen tre gange og den 20. sønd. efter trin. blev de viet. Det var hendes 2. ægskab, og det interesserer os mindre, fordi de 5 børn herfra ikke er blandt anerne.

Hendes første ægteskab er med Christoffer Laursen; det indgås i 1716, og parret får i hurtig rækkefølge fem børn, hvoraf den yngste, Margrethe Christoffersdatter genfindes i anetavlen som den ene af mine tip-tip-oldemødre.

Hermed er det altså bevist, at herredsfoged Peder Hansen er en af mine tip-tip-tip-tip-tip-oldefædre. En agtet borger, slægtens første "jurist", omtalt i Falsters Historie, svigerfader til den uheldige birkefoged, men selv hævet et stykke over bøndernes jævne lag, med slægt og venner blandt borgerskabet i Nykøbing by. Han pynter sandelig på familien.

Skønt herredsfogden er svigerfar til Lauritz Nielsen, er han genealogisk set to generationer ældre. Det hænger sammen med, at Lauritz giftede sig med den yngste af døtrene som da var 20, medens Morten Jørgensen giftede sig med den ældste, der var to gange enke og 39 år gammel, da hun blev gift 3. gang. Dette fænomen kalder genealogerne for "aneforskydning".

Er det lidt indviklet at følge med i alle disse giftermål og dødsfald? Så kast et blik på anetavlen, det hjælper. For yderligere at lette overblikket, skal her indsættes en oversigt, der viser forbindelsen bagud til henholdsvis Lauritz Nielsen og Peder Hansen. Jeg starter med 4. generation, "stamfaderen", Peder Rasmussen Kobbernagel, og går baglæns gennem generationerne:

4. gen.	P.R.Kobbernagel	P.R.Kobbernagel
5. gen.	Rasmus Nielsen Thygesen	Rasmus Niels en Thygesen
6. gen.	Niels Larsen Thygesen	Margrethe Christoffersdt.
7. gen.	Lauritz Nielsen	Bodil Mortensdatter
8. gen.		Johanne Pedersen
9. gen.		Peder Hansen, herredsfog.

Men tilbage til Lauritz Nielsens svigerfamilie. Vi har tidligere fortalt, at hans søn, Niels Larsen Thygesen blev båret til dåben af hospitalsforstanderens kone. Hvem var så hun?

Hun hed Kirsten og var datter af organisten Hans Floor, altså søster til Luthemella, dåbsbarnets moder. Hun blev født omkring 1660 (kilderne stemmer ikke helt overens), og giftede sig første gang med hospitalsforstander Hans Andersen i Nykøbing. Efter hans død i 1684 giftede hun sig med hans efterfølger i embedet, Niels Pedersen, som var søn af herredsfoged Peder Hansen. Ved dåben i 1702 var Kirsten altså Lauritz Nielsens svigerinde ad to veje, nemlig dels som hans kones halvsøster, dels som hans første kones broders kone.

Om Hans Floor har vi den oplysning, at han døde i september 1685 under et besøg hos sin datter, hospitalsforstanderens enke. Det har været på det tidspunkt, da hendes første mand var død (1684) og hendes nye ægteskab endnu ikke indgået eller måske snarere nylig indgået. Vi ved nemlig, at Niels Pedersen fik sin bestalling som forstander i maj 1685.

Verden er lille, siger man. Det var den i hvert fald dengang. I Nykøbing og nærmeste omegn har alle sikkert kendt hinanden. Indbyggertallet i Nykøbing var i 1697 opgjort til 658 personer, fordelt på 267 husstande. I tallet var de fattige på hospitalet dog ikke medregnet.

Vi skal lige gøre Hans Floor færdig. Vi kender ikke hans far, men hans mor nævnes i en kilde under navnet Anna Flors i 1674.

Han var gift 3 gange. Kirsten stammer fra det første ægteskab med Katrine Johansdatter Brun. Den anden hustru hed Dorte Albrektsdatter Schrøder, og dette ægteskab var barnløst. Luthemella er datter af det tredje ægteskab med Sofie Magdalene Jendatter. Og her kan vi komme en generation længere tilbage. Sofie er datter af Jens Jensen den ældre på Ladegaarden. Hendes søster var gift med købmand Hans Kristensen Holst i Nykøbing. Sofie døde i Nakskov i 1682, altså 3 år før Hans Floor, som således er blevet enkemand for tredje gang.

I det tredje ægteskab var der foruden Luthemella endnu en datter, der hed Cathrine, født i Nakskov den 6. juni 1678. Hun var gift to gange, første gang med hører Sten Sørensen Vindelev i Nykøbing. Her har vi formentlig familiens første lærer. Han har ganske givet spist hos hospitalsforstanderen, og da Cathrine er kommet på besøg hos sin halvsøster Kirsten, har hun truffet sin tilkommende. Gætter vi. Desværre døde læreren allerede i 1706, og hun gifter sig to år efter med en bager, Niels Sørensen Askø, som lige havde taget borgerskab i Nykøbing og betalt det med 4 Rixd. Han havde en gård i Langgade mellem Henrik Hansen Smidts og sadelmager Kristian Jacobsens gårde. I 1712 flyttede han til København, og siden har vi ikke hørt noget til ham.

Niels Pedersen, søn af herredsfogden, begyndte sin karriere som underskriver ved amtstuen, blev hospitalsforstander i 1685 og giftede sig med forgængerens enke, Kirsten, som ikke var mere end ca. 23 år. Han selv var knap 30.

Man må ikke forestille sig hospitalet som noget, der minder om vor tids sygehuse. Læger og sygeplejersker har der ikke været. Hovedopgaven synes at have været at bespise byens fattige samt det til latinskolen knyttede lærerkorps. Hospitalet i Nykøbing var gennem hele den periode, vi behandler, i økonomiske vanskeligheder, og det er en af grundene til, at Niels Pedersen behandles så udførligt hos Hjelholt. Allerede 1690 er han fremme med en ansøgning: han ønskede, at han kunne slippe for bispisningen af skolemester og to hørere, og at de i stedet måtte få kostpenge. Denne ordning var allerede indført for fattiglemmerne. Desuden ønskede han tilladelse til en liden borgerlig næring. Amtmanden anbefalede, men biskoppen, Thomas Kingo, gik imod: Hørerne burde være under rektors øje og opsyn og opmuntres til høflighed, ædruhed og andet sømmeligt ved forefaldende opbyggelig diskurs og tale. Ansøgningen afsloges, men senere slap han dog for bispisningen. Næringsbrevet fik han derimod ikke. Han havde dog nok andet at stå i. I år 1700 overtager han sammen med en anden forpagtningen af ladegården Korselitze, og en halv snes år senere ser vi ham som forpagter af Eneværkerne Folehaven og Hegnet.

I 1711 kom han ud for en mærkelig oplevelse. En mand fra Sakskøbing, Hans Bergeshagen Flindt, friede til hans datter og overtalte ham til at afstå bestallingen som forstander til den tilkommende svigersøn. Men da Flindt havde fået bestallingen "som Forstander og Spisemester", trak han sig tilbage som frier. Niels Pedersen klagede til kongen, og denne lod ham beholde embedet for sin levetid. Da han døde i 1723, skyndte Flindt sig til Nykøbing for at overtage embedet, men han døde 14 dage efter. Om Niels Pedersen siger Hjelholt, at han "døde nok som en fattig, men ikke just som en ærlig mand - han efterlod sig nemlig et større underskud". Det var ikke særlig pænt sagt af Hjelholdt. Men hans bog er god, og han bringer på side 537 et meget smukt billede af Nykøbing hospital som det så ud på den tid. Bygningen eksisterer ikke længere.

Min farmors fars aner.

Min farmor, Johanne Marie Nielsdatter Bundgaard, blev født den 5. april 1855 som datter af Niels Therkildsen Bundgaard og Ane Cathrine Helene Isachsdatter Maraine. Om moderen og hendes franske afstamning skal fortælles i næste afsnit. Her koncentrerer vi os om faderen.

Niels Therkildsen med tilnavnet Bundgaard¹⁾ blev født i Andkjær den 20. august 1816. Ved sin konfirmation i 1832 fik han følgende skudsmål: "temelig god i Kundskab af Mangel på Stemme meget sædelig". Den manglende kommatering gør tolkningen tvivlsom. Den manglende eller mangelfulde stemme kan næppe være årsag til den høje sædelighed, men skal måske snarere tjene som undskyldning for den dårlige karakter - tg - i kundskaber. Men er det sangstemme, han har savnet, eller har han lidt af talebesvær? Handicappet hindrede ham dog ikke i at gifte sig, hvilket skete i 1850, da han var 34 år. Han var på det tidspunkt husmand og tømrer (et sted kaldt "Hiuler"), så han har nok været en ret fattig mand.

Andkjær eller Ankjær er en landsby, der ligger nogle kilometer sydvest for Vejle ved landevejen til Fredericia. Dette kan være tilstrækkelig forklaring på hans senere tilknytning til de reformerte, af hvilke nogle af de unge til stadighed søgte bort fra byen for at tage plads andre steder.

Therkild, Therchel, Therkel og Terkel er varianter af samme navn. Niels Therkildsen var søn af Therchel Jensen, som var søn af Jens Therchelsen, der igen var søn af Terkel Madssøn, som var min tip-tip-tip-oldefar. Vi skal høre lidt om dem alle.

1) Bundgaard er navnet på en gård i Højen sogn, nærmere bestemt gård nr. 9 ifl. gl.matr. Vi kender dens ejere fra 1573, men finder desværre ingen af vore aner iblandt dem. Det er derfor mest sandsynligt, at tilnavnet, der går igen i hvert fald i fire generationer, hidrører fra en, der har tjent på gården eller måske er født på gården. Gården kaldes nu Højbjerregaard. Ravn, p. 69 f.

Therchel Jensen, ligeledes med tilnavnet Bundgaard, blev døbt skærtorsdag 1767 (16.april), frembaaren af Madame Hvas på Hvilsberggaard i Andkjær. Vidner var hendes mand, Sr. Christian Hvas og onklen Niels Therchelsen m.fl. Det har været et fint selskab. Titlerne Sieur og Madame røber, at vi er ude over bøndernes jævne kreds.¹⁾

22 år senere, i 1789, blev "hæderlige og velagtede unge Karl Therchel Jensen og den Dyd- og Gud-elskende Pige Karen Mads Datter, begge af Andkjær, trolovede, og fremstillede de de underskrevne Mænd til Forlovere, som herved forsikre og indestaae for, at der ikke er noget enten imod Guds eller Kongens Love, saasom Slægtskab, Ægteskabs Løfte eller noget saadant, som kan hindre dette deres Ægteskab, og at de i alle Maader vil holde Præsten frie og angerløs for denne sin Forretning". Parret har i 1801 3 børn, men et par stykker er døde som små. Husholdningen omfatter endvidere 4 tjenestefolk, hvoraf de to har tilføjelsen "Nationalsoldat". Det kan betyde, at de har været indkaldt på folketællingstidspunktet.

Therchel Jensen er blevet selvejerbonde, og han bliver senere sognefoged og lægdsmand. Det er omtrent så højt som man kan nå under de omstændigheder. Konen synes at have været 4 år ældre end manden. Hun dør i 1802 som 39-årig. Manden gifter sig igen, nu med den 20-årige Ellen Nielsdatter Winkel. Det foregår i Højen kirke den 16. august 1803. Winkel er naturligvis også et tilnavn, in casu et stednavn. Det bæres både af hendes far og hendes farfar. I dette ægteskab er der i hvert fald 4 børn, der når konfirmationsalderen, heriblandt vor oldefar som nr. 4 i flokken.

1) Ifølge Trap, Bd. VIII, 3) kendes Hvilsbjerggaard siden 1628, den skiftede ejer hyppigt og voksede støt. 1772 købtes den for 10.000 rdl. af Chr. H. Hvass, som døde 1797. Den hovedbygning, vore forfædre har kendt, brændte i 1718. Den nuværende trefløjede hovedbygning er opført 1842.

Ellen Nielsdatter, der var født i 1783, blev ved dåben båret af Jomfru Elisabeth Povelsen på Petersholm, en fornem gudmor.¹⁾

Therchel Jensen døde i 1823, og to år efter døde hustruen Ellen, kun 42 år gammel. De sidste par år tilbragte hun som aftægtskone hos den yngste søn, der havde overtaget gården.

Nu går vi en generation længere tilbage, og her bliver der fire forfædre at holde rede på:

Først Jens Therchelsen eller Terkelsen, født 1732 i Andkjær, gift 1760 med den 5 år yngre Kirsten Hansdatter, med hvem han fik 7 børn, der levede. Manden døde som 50-årig, medens konen blev 76 og først døde i 1807. Jens havde en broder Niels, der giftede sig med Kirstens søster Johanne, og de to par blev trolovet i kirken på samme dag.

Dernæst Ellen Nielsdatters forældre: Niels Nielsen Winkel, født 1741, gift som 30-årig med den 22-årige Maren Sørensdatter fra Hvejsel. Der var tre døtre i dette ægteskab; den yngste var kun 3 år, da manden døde i 1786. Ægteparret boede i Horsted i Højen sogn, hvor de ejede gård nr. 1, som var en gammel selvejergård. Fra trykte kilder kender vi dens ejere tilbage til 1573. I 1654 hedder ejeren Jørgen Pedersen Buck, men intet tyder på nogen forbindelse med den Buch-familie, som vi senere skal høre om. Maren Sørensdatter var plejedatter af Ole

1) Petersholm er en betydelig herregård, som er omtalt og afbildet i værket Danske Slotte og Herregårde. Den tilhørte i mange år kronen. Den oprindelige gamle borg, Rosborg, er forsvundet forlængst, men de til godset hørende jorder hed "Kronens Ladegaard". I 1765 bortsolgtes ryttergodset ved auktion og blev købt af Peder Therkelsen, som opbyggede gården og gav den navnet Pedersholm. Købesummen udgjorde 16.307 rdl. Der er intet - andet end navnet - som tyder på, at køberen er i slægt med vor Jens Therkelsen. Men der er heller intet, som tyder på det modsatte. Og beviser kan desværre ikke skaffes, da kirkebogen for hans sandsynlige fødselsår, 1710, er forsvundet. Gården blev i 1770 solgt til birkedommer Joh. Meden, som i 1782 overdrog den til Rasmus Anton Povlsen. Det må være hans datter, der i 1783 fungerede som gudmor for min tip-oldemor.

Jensen Hvejsel, som købte gården i 1765. Da hun i 1772 gifter sig med Niels Nielsen fra Vinkel (det ligger i Mammen sogn ved Viborg), får han gården. Efter hans død i 1786 gifter enken sig med Marcus Hansen fra "Grønhavegaard" i St. Velling, og de synes at have boet på den gamle gård til hendes død i 1814.¹⁾ Kirkebogen oplyser, at hun døde under et "Besøg hos hendes Datter i Andkjær". Hun blev 65 år.

Vi går endnu et led tilbage og skal nu holde styr på 8 personer. Det er tip-tip-tip'erne, det drejer sig om. Sammenhold venligst teksten med anetavlerne, så går det lettere.

Eldste kendte led i den agnatiske linje er Terkel Madssøn, født 1693, død 1755. Han var gift med Mette Jens Datter fra Andkjær, født 1702, død 1779. Foruden den søn, vi lige har fortalt om, havde de en til ved navn Mads. Han var krøbling og døde i en alder af 33 år. Mere har ikke kunnet oplyses om dette ægtepar.

Johanne Hansdatters forældre var Hans Madsen og Maren Thomæ Datter. Maren var født i 1698; hun døde i 1785 og begravedes 6. søndag efter Påske (8. maj) 87 år og 4 dage gammel. Om mandens fødsel og død savnes oplysninger, udover at han døde før hustruen.

Nu kommer vi til Winklerne. Niels Nielsen Winkel var søn af Niels Pedersen Winkel, f. 1711, død 1791, og hustru Anna Nielsdatter, f. 1714, død 1792. De blev gift i Højen kirke den 20. juni 1772. Og mere kan ikke berettes om dem.

Det fjerde ægtepar i denne generation er Maren Sørens-datters forældre, Søren Christensen og Dorthe Madsdatter. De boede i Mejsling og deres datter Maren blev døbt den 20. juli 1749 og baaren af Jens Daugaards Kone af Stubberup. Med disse oplysninger må vi lade os nøje.

1) J. J. Ravn: Højen Sogn. 1929.

Min farfars mors aner.

Stamfaderen, Peder Rasmussen Kobbernagel, var som før fortalt gift anden gang med Ane Jensdatter, og det er fra dette ægteskab, vi nedstammer. Hun blev født i Skelby den 12. august 1816 som datter af gårdmand Jens Larsen Væver og hustru Kirsten Rasmusdatter. Ved sin konfirmation i 1830 fik hun vidnesbyrdet: Meget gode kundskaber, rosværdig opførsel. Faderen var ikke væver, men tilnavnet havde fulgt slægten i hvert fald i tre generationer. Hans far hed Lars Jensen Væver og hans farfar Jens Rasmussen Væver. Sidstnævnte var født 1694, og længere tilbage kan vi ikke komme. Men vi er nu også i samme generation som birkefogden, altså ved tip-tip-tip-oldeforældrene. De nævnte aner var alle gårdmænd, og der haves ingen oplysning om, hvor Væver-navnet er kommet fra. I de trykte kilder fra Falster forekommer navnet ofte.

Jens Rasmussen Væver var gift to gange, først med Lisbet Povelstdatter, som døde i 1741 få dage efter sin 14 dage gamle søn. Den anden hustru, som han blev gift med kort efter, var Malene Olufstdatter, og det er hende, vi nedstammer fra. Hun overlevede sin mand, om hvis død kirkebogen oplyser, at han blev "begravet med Ligbegjængelsen" 77 år gammel.

Sønnen Lars Jensen Væver var mærkeligt nok også gift med en Olufstdatter. Hun hed Maren og var enke efter Jens Nielsen Skræder. Maren og Margrethe kan have været søstre, når henses til, at faderen tog en ung kone, sønnen en gammel enke. Men noget bevis har vi ikke.

Nu skal vi se på oldemors kognatiske aner. Hendes mor hed Kirsten Rasmusdatter. Hendes far var den tidligere omtalte Rasmus Pedersen Engelmand, søn af Peder Engelsmand, der var gift med Engel Rasmusdatter.

Rasmus Pedersen Engelmand var gift med Karen Mýsdatter. Hendes far hed Mýs Hansen - et udansk, måske hollandsk fornavn - og han var gift med Kirsten Jensdatter. Mýs er altså også min tip-tip-tip-oldefar. (Husk jeg har 18). Mýs må foruden datteren have haft en søn, som dog ikke figurerer i anetavlen, da han ikke hører til vore forfædre. Han hed Laurs Mýsen, og vi kender ham kun fordi Hjelholt oplyser, at han

omkring 1690 bliver afsat som sognefoged i Tingsted. Om sognefogederne på den tid siger Hjelholt, at de i almindelighed sikkert har hørt til de mest ansete bønder, men deres stilling har ikke altid været let, idet de fungerede som mellemlid mellem befolkningen og amtsbetjentene. Nogle af dem har nok heller ikke været lige velregnede, og afsættelser var ikke ualmindelige. Om Laurs Mÿsen hedder det, at han blev afskediget for sit "onde forhold til Hs. Mts. Tjenestes Præjudits", og han tiltales af ridefogden for den skade, som byen Stubberup derover har været tilføjet. I 1694 afsattes sognefogden i Kippinge, da han ikke høres og anses af bønderne, som sådan foged bør at gøre. På samme tid må sognefogden i Vaalse forlade sin stilling, fordi han har bedrevet slagsmål. Flere andre eksempler omtales i nævnte værk. Sognefoged Mathias Jensen i Gedesby får i 1694 det skudsmål, at han har "ingen tid villet følge med på de steder, hvor hans sognemænd er blevet henbestillet i kgl. Mts. arbejde at forrette deres hoveri, at drive folket til arbejde og holde mandtal over dem, som en foged bør at gøre, omendskønt det ham adskillige gange er blevet befalet, endog somme Tid under penges straf og denne bestillings forbrydelse".

Man forstår deres vanskelige stilling - det har ikke været let at begå sig blandt sine egne og samtidig gøre herskabet tilpas.

Endnu en Mÿsen er nævnt hos Hjelholt, nemlig Peder Larsen Mÿsen. Han kan være en søn af Laurs Mÿsen, sognefogden, og Mÿsen er gået over til at være tilnavn. Under omtalen af bøndernes fattigdom, nævnes det, at man vel måtte sætte uduelige bønder fra gårdene, når de var i stor restance, men at man dog søgte at komme de flittige og stræbsomme til hjælp, så de kunne blive ved gården. Som et eksempel herpå citeres fra fæsteregisteret fra 1687 under Aastrup sogn: "Eftersom Garnevraa Gaard er ganske forfalden og ruineret, og manden, Peder Larsen Mÿsen, er kommen udi stor armod formedelst den mangfoldighed af vildt, som hvert år har opædt hans korn, dertil var han også sat

udi høj landgilde tilforn. Da efterdi manden hverken be-
findes uduelig eller lad, er gården ham på det høje her-
skabs behag og efter det højlovlige kammercollegio ordre
de dato 3. dec. anno 85 forundt at (nedsættelse
af afgifterne etc.)"

Det franske blod.

Min fars mormor hed Ane Cathrine Helene Isaaksdatter Maraine. Et udpræget franskklingende navn, der leder tanken hen på gallisk afstamning. Går man længere tilbage, bliver tanken hurtigt bestyrket. Det vrimler blandt hendes aner med franske navne: Desmaret, Dupont, Honoré, Vilain, Charnique, Suppli, La Bove og Devrienne.

Det er let at bevise, at hun stammer fra de franske Huguenotter, der kom til Danmark i 1720 og dannede den reformerte menighed i Fredericia. Disse folk er nemlig ofte omtalt i litteraturen og kan efterspores i lettilgængelige trykte kilder. Det bedste værk fra nyere tid på dansk er N. C. Lukman: Fredericia-Kolonien, Vort lille Frankrig. Men der er flere andre gode kilder, herunder et sæt stamtavler, udgivet af J. Ludvig.

Det er vist en udbredt opfattelse, at Huguenotterne kom til Danmark som en flok fattige og forfulgte flygtninge, der søgte ly under den danske religionsfrihed. Det er lidt af en misforståelse. Blandt de hundredtusinder, der flygtede fra Frankrig under religionsforfølgelserne, kom meget få direkte til Danmark. De fleste flygtede til nabolandene, Belgien, Holland, England og Tyskland. Mange fandt et asyl i Brandenburg, blandt dem en del bønder, som dyrkede tobak. Det hørte man om i Danmark, og Frederik den 4. var interesseret i disse "plantører", som måske kunne lære danskerne en ny og indbringende avling. Der blev derfor indledt forhandlinger med en sådan koloni i Brandenburg, og de resulterede i en indbydelse til en gruppe familier med tilbud om jord i Fredericia, forskellige privilegier og sikring af trosfriheden. Der blev udstedt et dokument, omfattende de første 19 familier, der stadfæstede vilkårene, og i 1720 ankom disse familier til Fredericia. De dannede en menighed og en koloni, "den reformerte menighed", og denne gruppe med tilvækst af tilflyttere og familieførøgelse udgjorde i mange år et sluttet samfund, der blandede sig meget lidt med byens øvrige befolkning. Derfor et stærkt indgifte

gennem de første generationer og en stædig fastholden ved sprog og kultur. Assimilationen i den danske befolkning skete kun langsomt.

Tobaksavlens var i de første mange år deres hovednæringsvej, men efterhånden optog de andre erhverv, såsom håndværk, vognmandsforretning, traktørvirksomhed etc. De beskrives som flittige og nøjsomme folk, præget af deres religiøse livssyn, men også af deres sydlandske herkomst. Af udseende adskilte de fleste sig meget fra de typiske danskere, og dette særpræg holdt sig langt ned i tiden og genfindes stadig som et gennemslag hos enkelte af slægtens nulevende medlemmer.

Det franske sprog holdt sig dog ikke længe blandt koloniens menige medlemmer. Allerede under opholdet i Brandenburg var de blevet fortrolige med tysk, og i Fredericia var der få, som forstod fransk, hvorfor en blanding af tysk og fransk efterhånden blev deres kommunikationsmiddel med de lokale indbyggere og myndighederne. De beholdt naturligvis deres franske navne, men disse undergik i tidens løb en påvirkning, først i udtalen, senere også i stavemåden. Dujardin bliver til Dysseding, Feut til Fy etc. Navne som Devantier og Mourier kan endnu idag udtales på to forskellige måder.

Indvandrerne optog ikke den danske navneskik, hvorefter børnene kaldtes med faderens navn med tilføjelse af søn eller datter. Slægtsnavnet gik i arv. Men undertiden tilføjedes i kirkebogen et s, altså en genitivform, således at en datter af Marain blev døbt - eller rettere i kirkebogen indført som - Marains.

Retsskrivningen var naturligvis - såvel ved danske som ved fremmede navne - ganske usikker, og fulgte ofte fonetiske mere end ortografiske linjer. Former som Marais, Marain, Maret, Marets og Maree må således opfattes som varianter af samme navn. Dertil kom, at visse forstavelser som "de", "du", og "des" havde en tilbøjelighed til at falde bort. Her finder vi forklaringen på, at min oldemor, der i kirkebogen er indført som Maraine, kan være datter af en Desmaret.

Min oldemor stammer i direkte agnatisk linje fra Pierre Desmarets - eller de Maree - som kom til Fredericia i 1720 sammen med sin hustru og 3 børn. Det er ni generationer tilbage, hvis min regnes for den første. Vi ved, at han kom fra Belgien via Brandenburg, hvor han havde boet en del år. Vi ved ikke, hvornår han var født, men han havde i 1720 en søn på 18 år, så han er sandsynligvis født omkring 1670. Vi kender heller ikke navnet på hans hustru.

Hans søn, Jacob Desmaret, er født 1701 i Brandenburg, og har nok været den ældste af de tre søskende, der gjorde rejsen til Danmark. Han giftede sig 5 år senere (1706) med Olympe Dupont, datter af Matthieu Dupont og Cathrine Noé, som også hørte til de tidlige indvandrere. De kom hertil i 1721. Jacob var cantor ved kirken i Fredericia.

Deres søn hed Jacob Desmarets, altså som faderen, født 1725, og han giftede sig med Cathrine Honoré. Han var også cantor. De fik sønnen Pierre Desmarets, f. 1757, der giftede sig med Susanne Dupont i 1780, og deres søn hed Isach Desmarets. Han var den første af slægten, der giftede sig uden for menigheden, nemlig med Marie Pedersdatter, f. 1787. Det skete i året 1814. Deres datter er min oldemor. Hun blev døbt Ane Cathrine Helene Isaaksdatter Maraine, idet kirkebogen har optaget både hendes patronym efter dansk navneskik og hendes franske slægtsnavn. I familien blev hun kaldt Trine.

Min oldemor blev født i Fredericia i 1818. Hun blev vaccineret 1821 af "Sal. Bøtcher" (formentlig før han døde; mens han levede, var han "professor", hvad det så har betydet), og hun blev confirmeret "med Biskoppens Tilladelse" (hun var jo reformert) i 1831. Hun giftede sig første gang 1842 med Hans Jensen Holm, men han døde 8 år senere "af nervefeber" og efterlod hende med to små børn. I sin korte enkestand (fra 1/2 - 25/9 1850) levede hun "af sin Lod og med Spind", d.v.s. som tobaksspinderske, og havde desuden sine svigerforældre i huset. Anden gang blev hun gift med Niels Therkildsen fra Andkjær. I dette ægteskab blev min farmor født 1855. Hun var nr. 2 af 3 døtre (omtalt ovenfor)

Isaach Desmarets, der skiftevis kaldes Desmaret, Desmarais, Maraine, Mareen, Marien eller Maren, og til fornavn snart Isaak eller Isaac, giftede sig efter hustruens død påny i 1828 med Else Clausen, som vi ikke har slægtsforbindelse med. Isaak hørte til underklassen i Fredericia. Hans titel var daglejer, og ved sin død omtales han som almisselem. Man kan også af fortegnelsen over fadderne se, at de er valgt blandt folkets brede lag. Det synes at være gået jævnt tilbage siden slægtens ankomst til Danmark.

Foruden den direkte agnatiske linje gennem slægten Desmaret, finder vi blandt min oldemors aner en række af de tidlige indvandrere, således som det fremgår af den vedhæftede anetavle. Man ser af denne de mange eksempler på indgifte, en naturlig følge af koloniens lidenhed. Familieforbindelserne er i virkeligheden tættere, end det fremgår af tavlen, fordi vi af andre oplysninger ved, at mange, både mænd og kvinder, var gift to gange, og at også den anden ægtefælle var hentet fra kolonien.

Som et eksempel skal nævnes, at min tip-tip-tip-oldemor, Cathrine Dupont, som senere giftede sig med Jacob Desmarets, var gift første gang med Jean Francois Louison, der var søn af Jean Louison fra Calais og Jeanne Gaude. Den unge Jean Francois, 27 år, var ved brylluppet i 1725 Cavallerist i Generallieutenant Numsens Regiment. Han døde ni år senere, hvorefter hun hurtigt indgik nyt ægteskab med Jacob og derved sikrede sig en plads i anetavlen.

Vi skal lige have et par glimt fra kirkebogen for den reformerte menighed i Fredericia. Den adskiller sig bl.a. i sproget fra de øvrige kirkebøger, vi har kigget i.

Om min tipoldefar, Isaach Desmarets, hedder det i 1787: "Isaac Desmarais, fils de Pierre Desmarais et de Susanne Dupont, la femme, naquit le 19' février 1787 et fut présenté au haut bapteme le 25' de courant, son parrain (gudfader) a été Abraham Desmarais et la marraine Elisabeth Dupont, femme de Sr J. Devantier, qui lui ont donné le nom d'Isaac, ce qui atteste J. Dalgas, Pasteur".

Om min tip-tip-tip-tip-oldefar, Pierre Honoré, som var blandt de første indvandrere, siger kirkebogen ved hans begravelse i 1763: "C'était un honnête homme estimé généralement et qui manifesta jusqu'à la fin des sentiments d'une vive piété."

Om Susanne Dupont hedder det: "Le Demanche 24. Novbr. 1754 est née a Fridericia une fille a Abrah. Du Pont, de Susanne Vilain sa fille, elle a été présentée au Ht. Baptême le Dim. 1er Xbre (dec), par Mr. Jean Vilain, ancien de L'Eglise, et Catherine Du Pont fille de Jacques Vilain, qui l'ont fait nommer Susanne, ca qu'atteste M. Hollard, Past." Hvad man skal hæfte sig ved i det sidste citat er, at Jacques Vilain har været "ancien", altså "Ældste" ved kirken, d.v.s. en slags menighedsrådsmedlem. Derimod skal man ikke hæfte sig ved stavemåden i citaterne. Det ser ud til, at de vekslende protokolførere har været lige så dårlige til retsskrivning som deres danske kolleger. I citaterne har jeg rettet enkelte af de værste fejl for at lette forståelsen.

De ældste af de kendte aner er født i Frankrig, enkelte dog i Belgien. Familien La Bove kom således fra Calais, medens Vilainfamilien kom fra Mons i Belgien. Men som allerede nævnt kom ingen af dem direkte fra Frankrig til Danmark. Vejen gik enten over Tyskland eller over Nederlandene.

Der er bevaret adskillige oplysninger om de første indvandreres økonomiske forhold gennem Fredericia bys protokoller over ejendomme, skatter m.m. Ca. 20 år efter ankomsten ser det ud til, at adskillige af vore forfædre sad ganske godt i det. Om stamfaderen i agnatisk linje, Jacob Desmaret - der i skatteprotokollen kaldes Jacob Marre - oplyses det, at han boede i Danmarksgades søndre side, hvor han ejede en gård på 30 fag til gade og 11 til gård. Tidligere havde han boet i Jyllandsgade. Han ernærede sig ved tobaksavl og agerdyrkning og betalte i kopskat 4 Rdl., men havde i øvrigt ingen formue. Isaach Dupont - stavet Dÿpong - havde en gård i Bjergesgades østre side på 24 fag. Næringsvej: Tobak og agerdyrkning, kopskat 4 rdl., formue 100 rdl. Fra en anden samtidig kilde vides, at han

sad i "mådelige omstændigheder", og at han havde tre døtre (hvis navne ikke nævnes) og en søn, Isach Isachsen 10 år, der går i skole(!) Hans bror, der her kaldes Matthias Dýpong, boede i Kongensgades vestre side, hvor han ejede et hus med 19 fag og 9 til gården, havde 5 døtre (uden navn) og 3 sønner, Jacob på 13 år, Mathias på 6 år og Hans på 3 år. Det oplyses - om dem alle - at de går i skole. Forhåbentlig har lille Hans klaret sig godt.

Desmaret kaldes i nogle af disse kilder Desmarais, og i parentes tilføjes (Mareen). Et enkelt sted hedder han Marne. Det er ca. 20-25 år efter indvandringen. Andre navne er tilsvarende forandrede, for ikke at sige forvanskede, f.eks. Charnique, der kaldes Charnichel eller Scharnikel.

Som nævnt var det franskmændenes kendskab til tobaksavl, der skaffede dem indpas i Danmark, og denne næringsvej fortsatte de med i mange år. Produktionen kulminerede dog allerede omkring 1780 og dalede derefter, indtil den helt tabte sin betydning ved dette århundredes begyndelse.

Indvandrerne blev imidlertid også førende på et andet punkt, nemlig med hensyn til kartoffelavl. De var faktisk de første, der dyrkede kartofler her i landet. Man ved ikke med sikkerhed, om allerede de første immigranter havde kartofflen med sig. Når kilderne ikke omtaler det, kan det ifølge Lukman skyldes, at ingen danske endnu interesserede sig for planten, endsiges vidste, hvad de skulle kalde den. Endnu i 1767 var der ingen synderlig efterspørgsel efter kartofler i Fredericia, hvad der ses af, at de reformerte mest skænkede dem bort som foræringer. Og det ville de, siger Lukman, ikke have gjort, hvis de kunne få købere til dem. Den officielle pris i Fredericia i 1767 var ellers 12-16 skilling - pr. skæppe!

Huguenotlinjen har kun interesse for den del af slægtens medlemmer, der nedstammer fra Jens Pedersen Kobbernagel og hans hustru, Johanne Marie Nielsdatter Bundgård, altså min farfar og farmor. Da de kun havde én søn, nemlig min far, er det kun hans efterkommere, der har fransk blod i årerne.

De medlemmer af slægten - og det er langt de fleste, - der er efterkommere af Lars Pedersen Kobbernagel og hans hustru, Ane Johanne Christensdatter, har naturligvis andre aner i den kognatiske linje, og dem skal vi nu høre lidt mere om.

De medlemmer af slægten endelig, som er efterkommere af andre end Jens eller Lars, har kun interesse af den ene fjerdedel af min anetavle, nemlig den, der viser Peder Rasmussen Kobbernagels forfædre. Det er den linje, der agnatisk-kognatisk fører tilbage til hollænderne. Denne afstamning er fælles for os alle.

Familierne Kjær og Buch.

Lars Pedersen Kobbernagel og hustru Ane Johanne Petrea Christensdatter Kjær blev gift den 22. maj 1874 og fik 10 børn, hvoraf dog de to døde som spæde. Af de otte, der voksede op, blev de seks gift og fik børn.

Når jeg selv også hører til i den gruppe, som nu skal omtales, skyldes det som tidligere nævnt, at min mor giftede sig med sin fætter og derved bevarede sit pigenavn Kobbernagel.

Min morfar, Lars Pedersen Kobbernagel, blev født i Skelbye den 3/2 1846. Han blev uddannet på Jellinge seminatum og blev lærer i Aashøj ved Køge, hvor han virkede en meget lang årrække. Han trak sig tilbage fra embedet omkring 1909, boede nogle år i Holte og flyttede derefter til Ørby på Samsø, hvor han døde i oktober 1919. Jeg husker ham dunkelt fra et besøg på Samsø i 1915. Jeg var da 5 år. Han bestemte, at vi børn skulle kalde ham farfar, fordi vi ingen farfar havde, og fordi vi havde fået en ny morfar gennem min fars 2. ægteskab.

På Jelling seminarium gik han i klasse med Jens Jacob Kjær og derigennem traf han dennes søster, som han blev gift med. Hun blev kaldt "den kønne pige fra Sandvad", og han var engang så letsindig at sige til sine døtre: "Der er nu ingen af Jer, der bliver så kønne som Jeres mor". Hvor- til datteren Thora replicerede: "Det er da din skyld".¹⁾

Embedet som landsbyskolelærer var ikke vellønnet. Der hørte bolig og jord til, vistnok 5 tdr. land, og haven måtte naturligvis forsyne familien med kartofler og grøntsager. Men rugbrødet måtte købes, og det var dyrt. Han havde dog lidt ekstraindtægter, dels som regnskabsfører for mejeriet, hvilket indbragte ham 400 kr. årlig, dels som revisor i andelsslagteriet. Det gav 300 kr. om året.

1) Jeg har flere fotografier, der bekræfter hendes skønhed. Det ældste viser en ung pige med kyse og paraply (eller -sol), bly og henrivende. Det må være hende, som den flotte seminarist Lars forelskede sig i. Han er i øvrigt selv portrætteret flittigt og i mange aldre.

Om landsbylærernes armød vidner en sang, som er skrevet engang i 90'erne - uvist af hvem, men det er nok et lejlighedsdigt - og den er bevaret i hukommelsen af Thora Kobbernagel, som citerede den for mig i sin alders 89. år. De 114, der nævnes i første linje, er medlemmerne af folketinget, og den Bardenfleth, der nævnes i slutningen, var den daværende kultusminister, der var medlem af ministeriet Reedtz-Thott i årene 1894-97. Her er teksten:

Op i brave hundred'og fjorten
Op at kæmpe for Danmarks degn.
Han er affældig næsten til skjorten
og får løn efter solskin og regn.

Slår hans rug ham fejl, er han færdig.
Malker ej koen, så går han fallit.
Ja, rent ud sagt, han har det skidt,
for man lønner ham yderst mærkværdigt.

Der går fra hver en egn
et skrig fra byens degn:
Giv os et større årsbudget,
Du brave Bardenfleth.

En anden lærer i familien, Jens Jakob Kjær, der begyndte som friskolelærer i 1872 i Jylland, fortæller i sine erindringer, at han løn som ugift var 120 Rdl. årlig plus hus, have, brændsel og middagsmad på omgang i de hjem, der havde børn i skolen. Da han et par år efter blev gift, (1876), fik han foruden bolig, brændsel og have en pengeløn på 420 kr. og desuden hver dag en kande nymalket mælk. Men han tilføjer, at de fik megen mad sendt fra gårdene: sigtebrød, kød, flæsk, så de havde ikke meget at bruge penge til. I løbet af sine første 6 år som lærer, sparede han da også 1200 kr. op, og så havde han endda stiftet bo i mellemtiden.

Og her skal vi have navnene på mine morforældres 8 børn. Jeg har kendt dem alle og husker dem vel, bortset fra min mor, som døde, da jeg var to år.

- 1) Peder, den ældste, f. 1875, cand.mag., senere dr.phil. i matematik, beregner i sygekasseinspektoratet. Ugift. Boede sammen med søsteren Thora. Han var noget af en original, meget upraktisk, asketisk, grundtvigiansk, hjælpsom overfor andre, også økonomisk,
- 2) Aage, f. 1877, kommunelærer i Holte, boede i Valby efter nogle år i Holte, gift med Marie, f. Koch (Tante Misse). Børn: Esther og Ejler.
- 3) Anna, f. 1879, gift med lærer, senere skoledirektør i Randers, Albert Christensen. Børn: Vagn, Toke, Anna Dorthea (Antea), Helge og Inger. Børnene tog navneforandring til Aaboe.
- 4) Dagny, f. 1880, gift med Willum Koch, købmand først i København, senere på Samsø. Efter mandens død styrede hun hus for Thora og Peder. Børn: Niels og Gudrun.
- 5) Even, f. 1883, landmand, bestyrede gård på Samsø, senere gårdejer på Læssøe, så bestyrer af gården Brødebæk i Sydsjælland, endelig gårdejer i Broby, Sjælland. Gift med Kirstine, f. Rasmussen. Børn: Ane, Svend Aage, Ellen og Sten Erling.
- 6) Thora, f. 1885, ugift, kommunelærerinde, senere skoleinspektør i København. Har meddelt mange oplysninger til disse optegnelser og overladt mig et album med gamle familieportrætter.
- 7) Marie, min mor, f. 1887, uddannet på sagførerkontor, gift ung, død som 24-årig. Børn: Else og Jan.
- 8) Jens Frederik, f. 1889, landmand, endte som gårdejer på Lolland. Gift med Thora, f. Madsen. Børn: Vagn, Inger og Tove.

Min mormor hed ifølge kirkebogen Ane Johanne Petrea Christensdatter Kjær. Hun blev født den 17. oktober 1850 i Sandvad ved Vejle. Som voksen kaldte hun sig Christensen indtil giftermålet. Hun døde i Søllerød i december 1910.

Hendes far var gårdejer Christen Jensen Kjær i Sandvad, f. 1814. Tilnavnet Kjær kommer fra gården "Hovedkjær" i Sandvad, som han ejede i 40 år. Det var også navnet på den til gården hørende mose, hvor der hvert år beskæftigedes et stort antal tørvegravere. Han har dog næppe selv brugt navnet Kjær. Datterdatteren Thora erindrer et replikskifte, hvoraf det fremgår, hvad han blev kaldt af sine naboer. En af dem sagde i en vis anledning: "De gør nar af vos, Christen Jensen". Hertil svarede han: "Det gør it' novet, for a ka' it' hør' og do ka' it' forsto det".

Han giftede sig 1844 med Mette Marie Hansdatter Buch, der var født 1820 i Kollerup. Hun døde omkring 1890. Begge ægtefæller ligger begravet på Hvejsel kirkegård i Vejle amt. Tilnavnet Buch går i hvert fald tre generationer tilbage. Vi har her et eksempel på to gode tilnavne, der senere danner slægtsnavne.

Som det vil ses, har også denne gren af familien sin rod i det jyske.

Jeg har et portræt af Christen Jensen og Mette Marie, f. Buch, mine oldeforældre. Det er taget på deres ældre dage. De er iført den tids typiske påklædning, han i sort jakkesæt med en vest, der er knappet helt op til halsen. Han er grånet, med kort hår og studset fuldskæg. Hun bærer tidens hovedtøj, en sort kyse, der skjuler håret, og som er bundet under hagen med en enorm sløjfe.

Christen Jensen og Mette Marie fik 8 børn, en datter og syv sønner. Da datteren er min mormor, er det forståeligt, at jeg kun har hørt hendes syv brødre omtalt som "morbrødrene". Af hensyn til deres mange nulevende efterkommere, skal de opregnes her.

1) Den ældste er Jens Jakob Kjær, født 13/11 1845. Det er ham, der har skrevet "Et liv med forhindringer", og de følgende oplysninger har jeg til dels fra hans bog. Han var - som flere gange nævnt - lærer, 28 år i folkeskolen, 15 år i friskoler. Han var gift med Abelone Madsen Brorson, født 2/3 1855, datter af murermester Mads Christensen Brorson i Hornborg. De fik følgende børn: 1) Christen Kjær, lærer i Assens ved Mariager fjord, gift med Christiane, født Thisted (datter Gudrun). 2) Mads Kristian, lærer i København, 3) Gunnar, cand. polyt. afdelingsingeniør ved NESÅ (børn: Mogens og Eva).⁴⁾ Dina, gift med snedkermester Aage Uhrskou i Vinderup (børn: Jens Jakob, Ulrich, Sigurd og Sigrid). 5) Sigurd Sigvald, farmer i Minnesota, gift med amerikanerinde (datter Lona).

2) Den næstældste er Hans Buch, født 1847, opdraget hos sin morfar, Hans Pedersen Buch i Hygum. Efter ham tog han efternavnet Buch, medens alle hans søskende kaldte sig Kjær. Han var landmand og havde en mindre gård i Burgårde ved Bræstrup. Han var gift to gange. Den første hustru døde tidligt af tuberkulose og deres tre børn af samme sygdom. Den anden hustru, Marie, var datter af Peder Svane i Honum, og med hende fik han 6 børn, hvoraf de fire døde unge. To døtre levede længe. Den ene, Margrethe, blev gift Mathiesen, og er vist barnløs. Den anden, Kirstine, blev gift med landsretssagfører Vestergård, og med ham fik hun en søn, Erik Buch Vestergård, der er overbibliotekar i Helsingør. Jeg har kendt Kirstine og talt med hende under udarbejdelsen af disse optegnelser. Hun har også - for 65 år siden - kørt mig en tur i barnevogn, men det husker jeg dog ikke.

3) Ane Johanne Petrea, f. 17/10 1850, er min mormor. Ægteskab og børn er omtalt ovenfor.

4) Anders Peter, f. 1851, var landmand og ejer af Sandvadgård, som han giftede sig til. Hustruen hed Signe og havde tidligere været gift Hauge. Sønnen Kristian Kjær overtog gården, men solgte den senere og købte en stor gård i Hatting ved Horsens. Denne søn havde to børn, en søn, der hed Viggo og som blev ingeniør i København, og en datter, (som jeg ikke har oplysninger om).

5) Per, kaldet Pejer på egnens dialekt, blev uddannet som mejerist og emigrerede til Canada, senere til U.S.A. Han var hjemme i 1911, men forsvandt derefter. Gennem Frelsens Hær fandt familien imidlertid hans aske, som blev nedsat på Hvejsel kirkegård.

6) Martin, f. 1856, var lærer i Jylland. Hans kone Kirstine, der var uddannet som mejerske, blev kendt på egnen som "klog kone". Der var tre døtre og en søn, som alle tog lærereksamen. Den ældste datter, Helga, blev gift Mosbeck (ingen børn), sønnen Frede fik to børn, en søn, der blev læge, og en datter. Den tredje, Astrid var ugift, og den fjerde, Agnes, gift Rasmussen, døde barnløs.

7) Mikkell, født 1860, var også lærer og endte som skoleinspektør ved Sjællandsgades skole i København. Han var gift med Johanne, født Fenger, søster til den kendte provst Fenger, kgl. konfessionarius, kaldet "Vorherres lille Fenger", og til den ligeledes kendte københavnske lærerinde Augusta Fenger, der har udgivet sine erindringer. Ægteparret Mikkell og Johanne har jeg truffet flere gange. De efterlod ingen børn.

8) Den yngste søn, Kristian, var også lærer og endte som skoleinspektør i Kolding. Han var gift med Johanne, født Schmidt. De fik 7 børn, nemlig: 1) Frode, tømrer, drog til Canada (flere børn), 2) Nanna, døde ung, 3) Gunnar, tandlæge i Odense, (børn?) 4) Ejnar, manufakturhandler i Århus (flere børn), 5) Holger, lærer i Askov, 6) Margrethe, gift med en lærer (navn? børn?), 7) Else, gift med læge (navn? børn?)

Nu skal vi høre lidt om Kjær-familiens baggrund: Christen Jensens far var Jens Jacob Christensen, født 1788 og døbt Feria Penticostas secunda, d.v.s. 2. pinse-dag, som det år faldt den 12. maj. I en alder af 25 år giftede han sig med den 11 år ældre Maria Andersdatter, født i Brande i 1777 og døbt 6. søndag efter påske, d.v.s. 11. maj. Ægteskabet må være indgået omkring 1813. Ved folketællingen i 1834 træffer vi dem i Vindelev, hvor han omtales som gårdmand, der lever af sin jordlod. Han er nu 45, hun 55 år, og de har 3 børn, hvoraf Christen Jensen på 20 er

den ældste. De har ingen tjenestefolk, men børnene har arbejdet på gården, og i hvert fald den ældste har nok gjort gavn for føden. Det er ikke oplyst, hvornår Jens Jacob døde, men han overlevedes i hvert fald af hustruen, som først blev begravet i 1874. Kirkebogen oplyser, at dødsårsagen var alderdom, og det skal nok være rigtigt. Hun blev 97 år.

Jens Jacobs fornavn går igen hos sønnesønnen, lærer Jens Jacob Kjær, der skrev erindringsbogen "Et Liv med Forhindringer", og dette navn videreføres af dennes sønnesøn (efter hvad jeg har fået oplyst).

Jens Jacob Christensens forældre var Christen Jensen med tilnavnet Underup og Lisbeth Cathrine Jacobsdatter. Han blev døbt i Vindelev kirke den 20/4 1745 som søn af Jens Underup. Blandt fadderne var Mads Underup, formentlig en farbror, der var avlskarl på Brandtberg hos Oberstlieutenant Jørgen v. Brockdorf. Moderen, der var lidt yngre end faderen, hedder i en af kilderne Lisbeth Jacobs, i en anden Lisbeth Underup. Ifølge folketællingen 1787 er han 44 år, hun 39. Men i 1801, d.v.s. 14 år senere, er han kun blevet 56, men hun 54. Ifølge samme kilder er det for begges vedkommende deres første ægteskab. Det stemmer dog dårligt med, at de i 1787 har en pige i huset på 8 år, Karen Sørensdatter, der angives som barn af 1. ægteskab. Det må jo være hustruen, som altså må være enke efter en Søren. Desuden omfatter husstanden en 30-årig tjenestepige, der hedder Anna Sørensdatter, og det må jo næsten være en ældre søster til lille Karen. Endelig har de i huset mandens 80-årige moder, Anna Larsdatter, enke, "Insidder og Aftægtskone".

I 1801 er den gamle mor naturligvis ikke mere, men nu er der to fællesbørn på 10 og 8 år, Jens Jacob ældst. Vi gætter på at parret er blevet gift omkring 1787, idet den førstefødte er døbt 12/5 1788, medens den næste er knap 2 år yngre. Hustruen dør i 1828, manden i 1829.

Vi kan ikke komme længere tilbage på spindesiden. Lisbeths forældre kendes ikke. Derimod ved vi, at hans far hed Jens Jacob Underup, og at han må være født i 1713. Fra pålidelig kilde erfarer vi nemlig, at han blev begravet den 14. juli 1769, 56 år gammel. Han var gift med Anna Larsdatter, men hende kender vi kun ad indirekte vej, nemlig som før omtalt på aftægt hos sønnen, født 1807 og død efter 1787.

Vi mangler endnu at gøre rede for Christen Jensens mor, Maria Andersdatter. Hendes forældre hed Anders Pedersen og Mette Jacobsdatter. Det er ikke så meget, vi har kunnet finde om dem. Han var født omkring 1740, død 1/2 1815. Han var "bonde og landarbejder" i Uhre. Mette var født ca. 1750 og døde 1803 i Brande. De havde i 1787 tre børn, "alle egne", hvoraf Maria var den mellemste. 14 år senere har de fået to børn til, men de to ældste bor nu ikke længere hjemme. Til gengæld har de fået en lille dattersøn på 2 år i huset, Bertel Pouelsen hedder han. Det er nok den ældste datter, Ane Kirstine, der efter et kort ægteskab er død i barselsseng, og så har mormor måttet træde hjælpende til. Man aner tragedien, men kender den ikke.

Og nu til Buch-familien:

Christen Jensens hustru, Mette Marie Hansdatter (Buch), min oldemor, blev født den 6. februar 1820 i Kollerup. Hun har nok været skrøbelig ved fødslen, for hun blev hjemmedøbt samme dag, og dåben blev først publiceret i kirken den 19. marts, da faren var drevet over. Hun giftede sig med Christen Jensen den 27. april 1844. Ved folketællingen det følgende år boede hendes svigermor Maren (eller Marie) Andersdatter på aftægt hos det unge par, 67 år gl. Der var to tjenestefolk, en karl og en pige. Ti år senere viser folketællingen ægteparret med 4 børn i alderen 1-10 år, men ingen tjenestefolk. Også svigermoderen er forsvundet af listen, men det kan ikke være fordi hun er død, for det skete først mange år senere. Mette Marie døde i 1891 eller 92 i Sandvad og blev begravet på Hvejsel kirkegård.

Hendes far var Hans Pedersen Buch, født 1791 og døbt 22/4 i Kolderup-Vindelev. Han var ejer af Hygumgård. Han døde i Kolderup den 4/5 1866. Han giftede sig 28 år gl. med den 18-årige Ane Johanne Andersdatter fra Hygum. Han var ifølge kirkebogen ungtkarl og tømmermand, og hans tilnavn stavedes Buk. De fik 7 børn, hvoraf Mette Marie var den ældste. Ane døde i 1874, 73 år gammel, af "Rørelse i den ene Side".

Nu går vi en generation længere tilbage: Hans var søn af Peder Pedersen Buch og Mette Sørensdatter. Peder Pedersen - med tilnavnet Buch - blev som "Peder Pedersens Barn" døbt i Vindelev den 13/4 1760. Han giftede sig to gange. Første gang med Mette Sørensdatter (fra hvem vi nedstammer). Hun var ved vielsen i 1783 23 år gammel, han et halvt år yngre. Faderen optræder som forlover under navnet Peder Buch. Ægteparret fik 8 børn, hvoraf vor Hans var nr. 4. Ved folketællingen i 1787 omtales manden som Bonde og Gaardbeboer; han har to børn, en tjenestedreng og svigerfaderen Søren Michelsen på aftægt. I 1801 er han blevet lægdsmand. 7 år senere dør konen, 3 måneder før sølvbrylluppet. Kirkebogen beretter: "31/1 1808 blev lagt jord på Peder Pedersen Buchs kone af Kollerup, Mette Sørensdatter, 49 Aar gl."

Manden gifter sig igen, nu med Sidsel Jensdatter, som han også overlever, idet hun dør i 1814, 35 år gl. For vor slægtsforskning har dette ægteskab ingen interesse.

For lige at gøre Buch-linjen færdig skal vi nævne Peder Pedersen Buchs fader, der hed det samme som sønnen. Oplysningerne om ham er sparsomme. Vi har mødt ham ved sønnens dåb og trolovelse, men vi har ikke hans data, ej heller hustruens navn. Vi ved kun, at han fik en søn døbt i 1760, og det kan give et fingerpeg om, hvornår omtrent han kan være født.

Vi ved lidt mere om Mette Sørensdatters far. Han hed Søren Michelsen og blev døbt i Kollerup den 21/1 1725. Ved folketællingen i 1787 er han 64 år gl. og på aftægt hos datteren. Alderen kan ikke være rigtig, han har kun været 62 år i 1787, men måske har hukommelsen allerede været svækket, eller måske har han aldrig vidst bestemt, hvornår han var født. - Vi kender ikke hans kones navn, men kan af kilderne slutte, at han må have giftet sig med hende før 1759, og at hun er død før 1787. Fra dåben har vi endelig hans fars navn: Michel Pedersøn af Kollerup. Her ebber denne linje ud.

Skal vi også se lidt på min tip-oldemor, Ane Johanne Andersdatter, og hendes forfædre?

Faderen hed Anders Jensen, søn af Jens Giufskud. Han blev døbt i 1760, 2. søndag efter Hellig 3 Kg., (20. jan.) baaren af Pigen Maren Johanne Pedersdatter. Han giftede sig 1784 med Maren Mogensdatter fra Rostrup. Hun havde tjent i præstegården indtil brylluppet, men var i øvrigt født i Galbjerg i 1758. Ved folketællingen 3 år senere har de 2 børn og en tjenestepige - det har altså været små forhold. For at hjælpe på indtægterne har de lejet et rum ud til den 70-årige Anna Christensdatter, der er "Inderste og nyder Almisse af Sognet". Nogen stor leje har hun næppe betalt.¹⁾ Anders Jensen døde 1824 som aftægtsmand, og hustruen Maren 7 år senere.

1) En Inderste er en gift eller ugift landarbejder, der bor til leje hos en gårdmand eller husmand, men har egen husstand. Anna har altså ikke været på kost hos familien.

Anders Jensens far ved vi ikke meget om. Vi ved, at hans fornavn var Jens, og at han var fra Riise. Hans fadernavn kender vi ikke. Tilnavnet Givskud, stavet Giufskud eller Giufskoed, må angive et tilhørsforhold, men om han var født i Givskud og boede i Riise eller omvendt, kan ikke oplyses. Hustruens navn har vi heller ikke fundet. Givskud er idag kendt for sin løvepark, men den har Jens nok ingen andel i.

Maren Mogensdatter var datter af Mogens Pedersen og Margrethe Sørens datter. De blev gift i Galbjerg i 1750. Vi har ikke fundet mere om dem, men ved folketællingen i 1787 eksisterer de ikke - i hvert fald ikke i Galbjerg. Derimod finder vi en Peder Mogensen, der kan være en søn, ikke mindst fordi han har en søn, der hedder Mogens Pedersen. Peder Mogensen - som iøvrigt er anetavlen uvedkommende - var allerede i 36 års alderen gift 3. gang og havde da 1 barn af 2. ægteskab og 2 børn af 3. ægteskab (med Margaretha Mathiasdatter).

Om navnene Kjær og Buch kan yderligere oplyses: Christen Jensens børn tog navnet Kjær og er formentlig blevet døbt med det (som tilnavn). Undertiden staves det Kjer. Folketællingslisterne fra 1855 fra Sandvad og Hvejsel sogn har forældrene som Christen Jensen og Mette Marie Hansdatter, medens børnene - der var på det tidspunkt fire - hedder Christensen Kjer.

En undtagelse er dog sønnen Hans, den næstældste. Han tilbragte en stor del af sin barndom hos sin morfar Hans Pedersen Buch, og efter ham tog han navnet Buch, som hans efterkommere nu bærer som familienavn.

Der kan ikke gennem kilderne skaffes oplysninger om, hvorfra Buch-navnet stammer. Det var imidlertid et ret almindeligt tilnavn i ældre tid - lige som flere andre dyrenavne, f. eks. Hjort - og det må formodes, at det er bukken, der sigtes til. Der er ganske vist en anden forklaring mulig, idet en ældre form "Buk" er synonymt med bug og kan have været øgenavn for en mavesvær person. Inden for den tid, vi kan efterforske, er der dog ingen tvivl om, at det har været opfattet som et dyrenavn. Herom vidner en gammel smædevise,

som Jens Jakob Kjær beretter om:

Og Bukkens ene Horn den sprak
udi den store Eg.

Mullak, mullak, trallera.

Hermed sigtedes til en pinlig historie, som "æ gammel Buch" var impliceret i. I stavnsbåndets tid havde bønderne haft ret til træ fra kronens skove, men denne ret bortfaldt ved overgangen til selveje. Det var dog længe ret almindeligt fortsat at hente træ i skoven, og Hans Buch modstod ikke fristelsen, da han skulle bygge til, men bestak den tilsynsførende og fældede en stor eg i skoven. Historien blev kendt, og både Buch og hans sønner blev drillet med visen. Det førte til mange slagsmål, men den sagtmodige - og handicappede - Jens Jacob Kjær valgte at le, når visen blev sunget. Men det var jo også mange år efter.¹⁾

1) Refereret fra Jens Jakob Kjærs erindringer: "Et liv med Forhindringer". Han beretter her adskillige træk om sin nærmeste familie, men går ikke ret langt tilbage i tiden.

Hermed er vi kommet igennem anetavlens oplysninger og hvad der har kunnet udledes af dem. Adskillige punkter kan trænge til supplerings, men et sted må et sådant arbejde jo standse. Færdig bliver man aldrig.

Selve anetavlerne er gengivet nedenfor, s. 68-74. De er indrettet på den måde, at side 68 giver en oversigt over mine seks oldeforældre, hvorefter de følgende seks sider viser disse oldeforældres anetavler.

Sidst i bogen er endelig gengivet to kort, et over Falster og et over Vejle Amt. Det er de to områder, hvorfra næsten alle de ældre aner stammer.

De følgende sider, 61-67, giver dels nogle oplysninger om slægtsnavnet Kobbernagel, dels en redegørelse for dannelsen af slægtsforeningen Kobbernagel. Slægtninge, som måtte være interesseret i foreningens vedtægter eller andet materiale vedrørende foreningen, kan rekvirere det hos mig.

NAVNET KOBBERNAGEL

Vort slægtsnavn har kun været benyttet som efternavn i godt 100 år. Før den tid var det et tilnavn.

Efternavne i vor betydning af ordet var indtil nyere tid ukendt på landet. Et barn fik sit fornavn i dåben og hertil føjedes faderens navn med endelsen *_søn* eller *-datter*. Endelsen *-søn* stavedes senere oftest *-sen*. Det var mange steder - således også på Falster - skik, at to navne vekslede mellem generationerne, f. eks. Rasmus Nielsen, Niels Rasmussen. Men hertil kunne føjes et tilnavn. Det kunne opstå på mange måder, efter mandens erhverv (hvis han ikke var bonde), efter hans udseende eller en egenskab hos ham, efter det sted, han kom fra, eller det kunne være navnet på en anden person, som han har haft en eller anden forbindelse til.

Tilnavnet var ofte arveligt, men dog ikke helt i vor betydning af begrebet. I hvert fald på Lolland-Falster, hvorfra man har gode oplysninger om navneskikken, var det almindeligt, at tilnavnet fulgte gården. Skiftede gården ejer, måtte den nye ejer overtage tilnavnet. Nu kunne ejerskiftet naturligvis ske ved, at sønnen arvede gården efter faderen og dermed også hans tilnavn. Men ejerskifte skete også ved ægteskab. Døde manden på gården, kunne enken gifte sig igen, og den nye mand overtog da den afdødes tilnavn. Også en datter, der arvede sin afdøde faders gård, kunne ved ægteskab overføre tilnavnet til den nye ejer. Nyt ægteskab blev ofte indgået hurtigt efter dødsfaldet, fordi gården ikke kunne være uden husbond ret længe. Det samme gjaldt forøvrigt, når konen døde. Madmoderen var uundværlig. Manden valgte da gerne en ung kone, som overlevede ham. Når hun blev enke, giftede hun sig hurtigt, ofte med en ung karl, som var villig til at tage en halvgammel enke mod at få en gård til gengæld. Og når han så blev alene, giftede han sig påny, måske med en ung, som

kunne føde ham børn. På denne måde kunne der inden for en generations tid forekomme tre ægteskaber med tre kuld børn, hvoraf det første og det sidste ikke var i familie med hinanden, da de hverken havde fader eller moder fælles, hvorimod det midterste kuld var halvsøskende med de to andre. På denne måde kan det gå til, at et særpræget navn bæres af to familier, der ikke er i slægt indbyrdes. Og det er netop tilfældet med vort navn.

Forløbet kan illustreres således (navnene er valgt tilfældigt):

<u>1. ægteskab</u>	<u>2. ægteskab</u>	<u>3. ægteskab</u>
Jens & Ane	Ane & Peter	Peter & Maren
børn: A & B	børn: C & D	børn: E & F

Som det let vil ses, er A og B overhovedet ikke i familie med E og F, idet de ikke har fælles forældre. Derimod er C og D halvsøskende både med A og B og med E og F. I praksis var det midterste ægteskab imidlertid ofte barnløst på grund af enkens alder.

Om tilnavnets overtagelse fortæller Axel Olrik i Lolland-Falsters Navnebog (1902): Oldermændene tudede på gaden og påbød samling af gårdmændene. På mødet bød oldermændene den nye gårdmand velkommen i lavet, nævnte ham ved navn og tilnavn; at afvise dette tilnavn følte som en hån mod byen og mod hele standen. Derefter blev gammeløllet budt rundt i et stort krus eller krukke. Dette blev kaldt "Indgangsøl". Til stede ved lejligheden var samtlige byens gårdmænd samt bysmeden.

Tilnavnet Kobbernagel har oprindeligt været et øgenavn for kobbersmed, en i datiden betydningsfuld håndværker.¹⁾

1) Omkring år 1700 var der én kobbersmed i Nykøbing og én i Maribo. Og der var ikke næringsfrihed. Til kobbersmedens håndtering hørte at lade forfærdige og forbedre bryggerkedler, brændevins- og destillerkedler, kobberpander og potter, tartepander og deslige, som enhver det forlanger og lader bestille, hedder det i en ansøgning fra den tid.

Det kendes i mange forskellige varianter gennem tiderne, således Kopernagle, Koppernagel, Kobernaffel, Kobbernaffel, Cobbernalis og endelig den nuværende form Kobbernagel, som dog forekom på Falster allerede i det 16. årh. Et enkelt sted har jeg set navnet stavet, som det har været udtalt på Falster, nemlig Kaawernaule, men kilden er forsvundet for mig.

Navnet forekommer første gang i 1438 i Husum. I 1484 finder vi en Hr. Michel Koppernagel i Flensborg og i 1509 har man navnet på Falster i Nykøbing Lens regnskaber. Her optræder både Hans og Nis Kobernagle. I 1569 findes Lauritz Kobernagle i Falsters Nørre Herred. Det ældste eksempel på den nuværende stavemåde er fra 1582. Min oldefar har figureret i officielle kilder under navnet Kobbernagel siden 1840.

Navnet er altså af ren dansk oprindelse, ikke tysk som nogen tror. Den tyske variant af navnet er Kupfernagel. Der findes også en svensk variant, Kopärnaghel, der har været brugt som tilnavn.

Som navneord forekommer ordet i ældre dansk i formen Kobbernagle, d.v.s. en nagle af kobber. Nagle er et gammelt dansk ord, og det er kun den særlige stavemåde "nagel", der kan lede tanken hen på tysk.

Den danske oprindelse fortæller også noget om, hvordan navnet skal udtales. Første led kan udtales som metallet kobber - med eller uden stød - eller det kan udtales som "kopper", hvilket mange byboere gør idag. Andet led kan kun udtales med dansk a-lyd og blødt g som i "flag" eller "flage". Også her er der frit valg mellem stød eller ikke-stød.

Navneordet forekommer i et af Peder Syv's ordsprog, (udg. 1688): "Arte dig, Kobernagle, du est i guld lagd." Det er udsprunget af en gammel fortælling om en adelsfrøken, Kirstine, datter af Peder Axelsen, som af dronning Margrethe blev tvunget til at ægte en mand af ringere stand, Jep Muus. For at håne ham skænkede Kirstine ham en guldring, hvori der var indsmedet et kobbersøm og graveret indskriften: "Arte dig, Kobbernagle, du ligger i guld."

Meget senere har Henrik Hertz omskrevet ordsproget i versform: "Du kobbernagle, art dig smukt! I guld du sidder indelukt". Dette vers er i nyere tid taget i anvendelse, hver gang en af slægten vandt universitetets guldmedalje, hvilket er sket tre gange. Der er derved dannet den tradition, at den, som engang har fået verset tilsendt, skal give det videre til den næste, som vinder guld.

Og så en lille historie fra min tid i Amerika. Jeg skulle gæsteforelæse på et universitet i Louisiana, og efter amerikansk skik blev jeg introduceret af professoren, der hed Smith. Han fortalte bl.a., at mit mærkelige navn betød "coppernail". Da jeg fik ordet for at takke, sagde jeg, at prof. Smith havde glemt at oplyse, at mit navn var et gammelt dansk øgenavn for "coppersmith!" "Og De kan jo nok forstå, at the coppersmith i gammel tid var langt mere anset i byen end the ordinary Smith". Dette lille ordspil, der kom dumpende ned fra himlen, inspireret af navnene, indbragte mig et bragende bifald.

På justitsministeriets fortegnelse over beskyttede slægtsnavne findes vort navn ikke. Ved navneloven af 1904 gaves der ret for enhver, der ønskede et tilnavn beskyttet som slægtsnavn til at indgive anmeldelse herom, når han kunne godtgøre, at det havde været anvendt af ham selv og af hans fader eller bedstefader. Retten skulle udnyttes inden 6 måneder efter lovens ikrafttræden. Men det var der ingen af familiens daværende medlemmer, der tænkte på. Måske har de ikke kendt loven. Måske har de regnet med, at de, der var døbt med navnet, havde tilstrækkelig beskyttelse. Og dog er sandheden, at enhver, der i årene efter 1905 havde ønsket at tage navneforandring til Kobbernagel, kunne have gjort det, og derefter formentlig have forbudt os at bruge navnet. Men heldigvis fandt ingen på den ide, og i de sidste mange år er navnet blevet så kendt i vide kredse, at der er skabt en retsbeskyttelse gennem indarbejdelse. Dertil kommer, at navnet siden 1947 er beskyttet gennem forenings-registeret; men denne beskyttelse vedvarer kun så længe registreringen opretholdes.

SLÆGTSFORENINGEN KOBBERNAGEL

En slægtsforening kan defineres som en forening, hvis medlemmer tilhører samme slægt. Det må derfor fremgå af vedtægterne, hvad der forstås ved slægten. Det gøres som regel ved, at man nævner efterkommere af en bestemt forfader som optagelsesberettigede, altså slægtstavleprincippet.

Formålet med at danne en slægtsforening er som regel at sikre beskyttelse for et af slægten antaget våben eller slægtsmærke. Gennem foreningens optagelse i Foreningsregisteret og anmeldelse af våbnet eller mærket, der også afbildes i det trykte registerblad, opnås der retsbeskyttelse for mærket, d.v.s. værn mod efterligning eller uretmæssig benyttelse. Dette formål, så rimeligt det end er, kan imidlertid ikke figurere officielt i vedtægterne, og derfor skriver man noget andet, f. eks. at formålet er at fremme sammenholdet mellem slægtens medlemmer, bl.a. ved benyttelse af det fælles slægtsmærke.

Slægtsforeningen Kobbernagel blev stiftet den 11. september 1947 og optaget i Forenings-Registeret den 29. november s.å. under registrerings-nummer 1450. Registreringen skal fornyes hvert 10. år, og dette er hidtil sket.

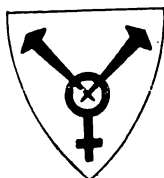
Som medlemsberettigede nævner vedtægternes § 3 følgende fire grupper:

- 1) Efterkommere efter gårdejer, sognefoged Peder Rasmussen Kobbernagel, født 7. maj 1799, død 9. juni 1875, for så vidt de retmæssigt bærer navnet Kobbernagel.
- 2) De under 1) nævnte kvinder, selv om de ved ægteskab antager mandens navn.
- 3) Kvinder i ægteskab med de under 1) nævnte medlemmer, for så vidt de bærer mandens navn.
- 4) Slægtsmedlemmer, der ikke bærer navnet Kobbernagel, kan under særlige omstændigheder med bestyrelsens tilladelse optages i foreningen.

Bortset fra pkt. 4), der aldrig har været benyttet, omfatter medlemskredsen de slægtsmedlemmer, der er født Kobbernagel, samt de kvinder, der gifter sig til navnet.

Stamfaderen ifølge § 3, Peder Rasmussen Kobbernagel, er min fars farfar, og han er placeret som stamfader, fordi han var den første, der antog tilnavnet Kobbernagel som slægtsnavn og lod sine børn døbe med navnet som efternavn.

Foreningens medlemmer er ifølge vedtægternes § 6 eneberettigede til at benytte det indregistrerede slægtsmærke: To nedadvendte, skråtstillede nagler, hvis spidser krydses i et venustegn (det kemiske navn for kobber), indremmet af en skjoldformet figur. Slægtsmærket må ikke benyttes i erhvervsøjemed.

Slægtsmærket er beskrivende, idet det på symbolsk vis illustreret navnets betydning, en (eller i foreningen flere) nagler af kobber. Mærket er såre enkelt, helt fri for de sædvanlige heraldiske udsmykninger med fjer og krummelurer. Og dog opfylder det de heraldiske grundforordninger, en symbolsk figur i en indramning. Ideen til symbolet stammer fra min kemikyndige bror, overlæge Finn Kobbernagel. Mærket er tegnet af billedhuggeren Inger Marie Jørgensen.

Ifølge de gældende vedtægter bliver man medlem af foreningen ved indmeldelse, men det overvejes at ændre bestemmelserne, således at enhver optagelsesberettiget er født medlem af slægtsforeningen. Der opkræves ikke kontingent. Eventuelle udgifter bestrides ved frivillige bidrag fra medlemmerne. Bortset fra de forlængst afholdte stiftelsesudgifter koster foreningen ikke noget, udover det beskedne fornyelsesgebyr, der skal erlægges hvert 10. år.

Det registrerede slægtsmærke blev ved registreringen i 1947 gengivet i registreringsstidende på forkert måde, idet det ved en fejl fra bogtrykkeriets side blev vendt på hovedet. Dette ændrer dog intet i den retsbeskyttelse, som registreringen giver.

Enkelte medlemmer af slægtsforeningen har lejlighedsvis spurgt, om foreningen ikke fra tid til anden burde arrangere sammenkomster for slægtens medlemmer. Min reaktion herpå har hidtil været, at dette ikke er slægtsforeningens opgave. Vil familien komme sammen, kan den gøre det uden det juridiske apparat, som en foreningens vedtægter forudsætter. Og de medlemmer af slægten, der har lyst til at træffe hinanden, finder nok ud af det uden foreningens hjælp.

Noget andet er, at det kan være nødvendigt med visse mellemrum at afholde generalforsamling, f.eks. for at vælge nye bestyrelsesmedlemmer. Herom indeholder foreningens vedtægter de fornødne bestemmelser.

Mine nærmeste aner

Peder Andreas Bundgaard Kobbernagel f. 1885 d. 1974	g.m.	Johanne Marie Kobbernagel f. 1887 d. 1912
Jens Pedersen Kobbernagel f. 1844 d. 1888		Lars Pedersen Kobbernagel f. 1846 d. 1919
g.m.	Johanne Marie Niels- datter Bundgaard f. 1855 d. 1902	g.m.
		Ane Johanne Pe- trea Christens- datter Kjær f. 1850 d. 1910

		Christen Jensen f. 1814 d. 1895
		g.m.
		Mette Marie Hansdatter Buch f. 1820 d. ca. 1892
		g.m.
		Peder Rasmussen Kobbernagel f. 1799 d. 1875
		g.m.
		Ane Jensdatter f. 1816 d. 1876
<hr/>		
		Niels Therkildsen f. 1816 d. 1888
		g.m.
		Ane Cathrine Helene Isachsdatter Maraine f. 1816
<hr/>		
		Peder Rasmussen Kobbernagel f. 1799 d. 1875
		g.m.
		Ane Jensdatter f. 1816 d. 1876

Bemærk, at jeg kun har seks oldeforældre, idet min farfars og min morfars forældre er de samme.

De følgende seks sider gengiver de seks oldeforældres anetavler.

Peder Rasmussen Kobbernagels aner

Rasmus Nielsen Thygesen g.m.
f. 1752 d. 1821

Ane Dorthe Jansdatter
f. 1763 d. 1820

Niels Larsen Thygesen g.m. Margrethe
f. 1702 d. 1799 Christoffers-
datter
f. 1720 d. 1795

Jan Nielsen g.m. Else peders-
f. 1736 datter
f. 1736 d. 1767

Peder Jensen Smid
f. 1691
g.m.
Birthe Hansdt. Kiempe
f. 1710 d. 1736

Jens Jensen Smid
g.m.
Maren Pedersdatter

Hans Michelsen Kiempe
g.m.
Bodil Adriansdatter

Adrian Olufsen
Magrethe Hansdatter

Niels Rasmussen Thygesen
f. 1705 d. 1736
g.m.
Ane Dorthe Jansdatter
f. 1708 d. eft. 1786

Rasmus Nielsen Thygesen
f. 1671 d. 1736
Cathrine Thygesdatter
f. 1701
Jan Allertzen, Bøtø
Karen Rasmusdatter

Tyge Laursen
Anniche Garstensdatter

Christoffer Laursen
f. d. 1723
g.m.

Morten Jørgensen
Joahne Pedersdatter

Peder Hansen, herredsfoged
f. 1619 d. 1704

Bodil Mortensdatter

Lauritz Nielsen, birkefoged
f. 1663 d. 1736

g.m.

Luthemella Hansdatter
Floer
f. 1676 d. 1747

Hans Floer, organist
f. d. 1685
Sofie Magdalene Jensdt.
f. d. 1682

Anna Floer
Jens Jensen

Ane Jensdatters forfædre

Jens Larsen Væver
f.1775 d.1844

g.m.

Kirsten Rasmusdatter
f.1782 d.1860

Peder Rasmussen Engelmand
f. d.

g.m.

Karen Mysdatter
f. d.

Peder Engelsmand
f. d.

g.m.

Kirsten Jensdatter
f. d.

Mys Hansen
f. d.

g.m.

Engel Rasmusdatter
f. d.

Lars Jensen Væver
f.1734 d.

g.m.

Maren Olufsdatter
f. d.1773

Jens Rasmussen Væver
f.1694 d.1771

g.m.

Malene Olufsdatter
f. d.1741

(Ukendt)

Niels Therkildsens forfædre

Therchel Jensen
f.1767 d.1823

g.m.

Ellen Nielsdatter
f.1783 d. 1825

Niels Nielsen Winkel
f.1741 d.1786

g.m.

Maren Sørensdatter
f. 1749 d. 1814

Niels Pedersen Winkel
f. 1711 d. 1791

g.m.

Anna Nielsdatter
f. 1714 d. 1792

Søren Christensen
f. d.

g.m.

Dorthe Madsdatter
f. d.

Jens Therkelsen
f. 1732 d. 1782

g.m.

Johanne Hansdatter
f. 1731 d. 1807

Terkel Madsen
f. 1693 d. 1755

g.m.

Mette Jensdatter
f. 1702 d. 1779

Hans Madsen
f. d.

g.m.

Maren Thomæ datter
f. 1698 d. 1785

Huguenotternes slægtstavle

Ane Cathrine Helene Isachsdatter Maraine
f. 1817 d. 1883

Isach Desmarets
f. 1787 d. 1841

g.m. Marie (Maren) Pedersdatter
f. 1787 d. 1828

Pierre Desmarets g.m. Susanne Dupont
f. 1757 d. f.1754 d.1801

Peder Jensen
f. 1763 d.
g.m.
Anna Cathrine Christensdatter
f. 1757

Abraham Dupont
f. 1722
g.m.
Susanne Vilain
f. 1731 d.1769
g.m.
Isaac Dupont
f. d.
g.m.
Anne Vilain
f. d.

Jacques Vilain
f.1693 d.1721
g.m.
Marie Charnique
f.1710 d.1777

Caspar Charnique
g.m.
Marie La Bove
f. 1681

Pierre La Bove
g.m.
Sarah Devrienne

Jacob Desmarets
f. 1725 d. 1769
g.m.

Jacob Desmarets
f.1702
g.m.
Olympe Dupont
f.1699 d.1754

Pierre Desmarets
f. d.
Mathieu Dupont g.m. Cathrine Moé
f.1667 f.1681 d.1741

Cathrine Honoré
f. 1725 d.1783

Pierre Honoré
f.1686 d.1763
g.m.
Marie Desmarets
f.1687 d.1763

Pierre Honoré
g.m.
Elisabeth Suppl1

Kjær-familiens aner

Christen Jensen Kjær
f. 1814 d. 1895

Jens Jakob Christensen
f. 1759 d. 1788

g.m.

Marie Andersdatter
f. 1777 d. 1874

Anders Pedersen
f. ca. 1740 d. 1815

g.m.

Mette Jacobsdatter
f. ca. 1750 d. 1803

Christen Jensen Underup
f. 1745 d. 1829

g.m.

Jens Jacob Underup
f. 1713 d. 1769

g.m.

Anna Larsdatter
f. 1707 d.

Lisbeth Cathrine Jacobsdatter
f. d. 1828

Buch-familiens aner

Mette Marie Hansdatter Buch
f. 1820 d. 1890

Hans Pedersen Buch
f. 1791 d. 1866

g.m.

Ane Johanne Andersdatter
f. 1801 d. 1874

Anders Jensen
f. 1760 d. 1824

g.m.

Maren Mogensdatter
f. 1758 d.

Jens Giufskud

f. d.

g.m.

Anna Christensdatter (?)
f. d.

Mogens Pedersen
f. 1751 d.

g.m.

Margrethe Sørensdatter
(Maren)
f. 1750 d.

Peder Pedersen Buch (Buk)
f. d.

Peder Pedersen (kaldet Peder Buch)
f. d.
(Hustru ukendt)

g.m.

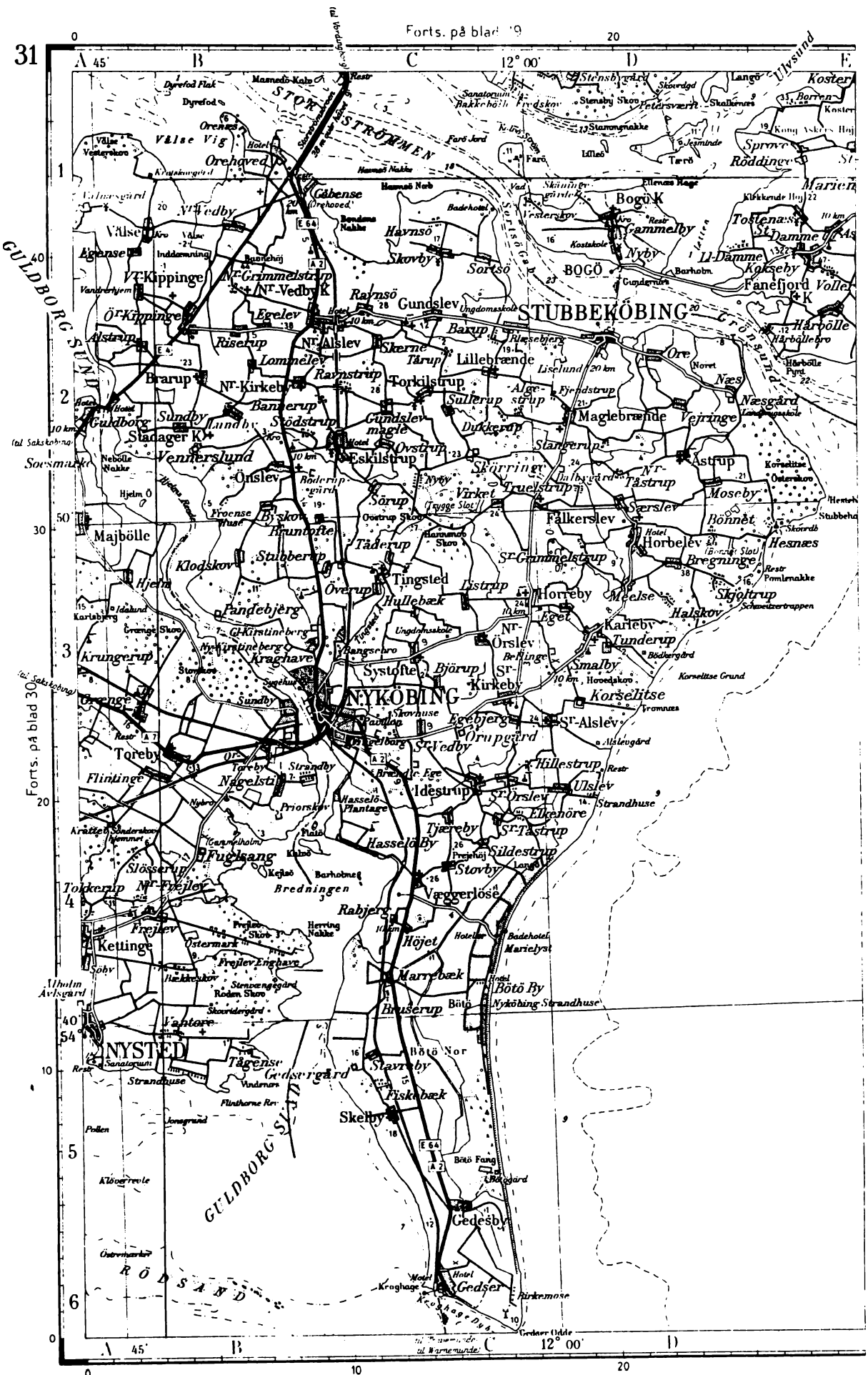
Mette Sørensdatter
f. 1759 d. 1808

Søren Michelsen
f. 1725 d. eft. 1787
(Hustru ukendt)

Michel Pedersen
f. d.
(Hustru ukendt)

Forts. på blad 19

31

GULDBERG

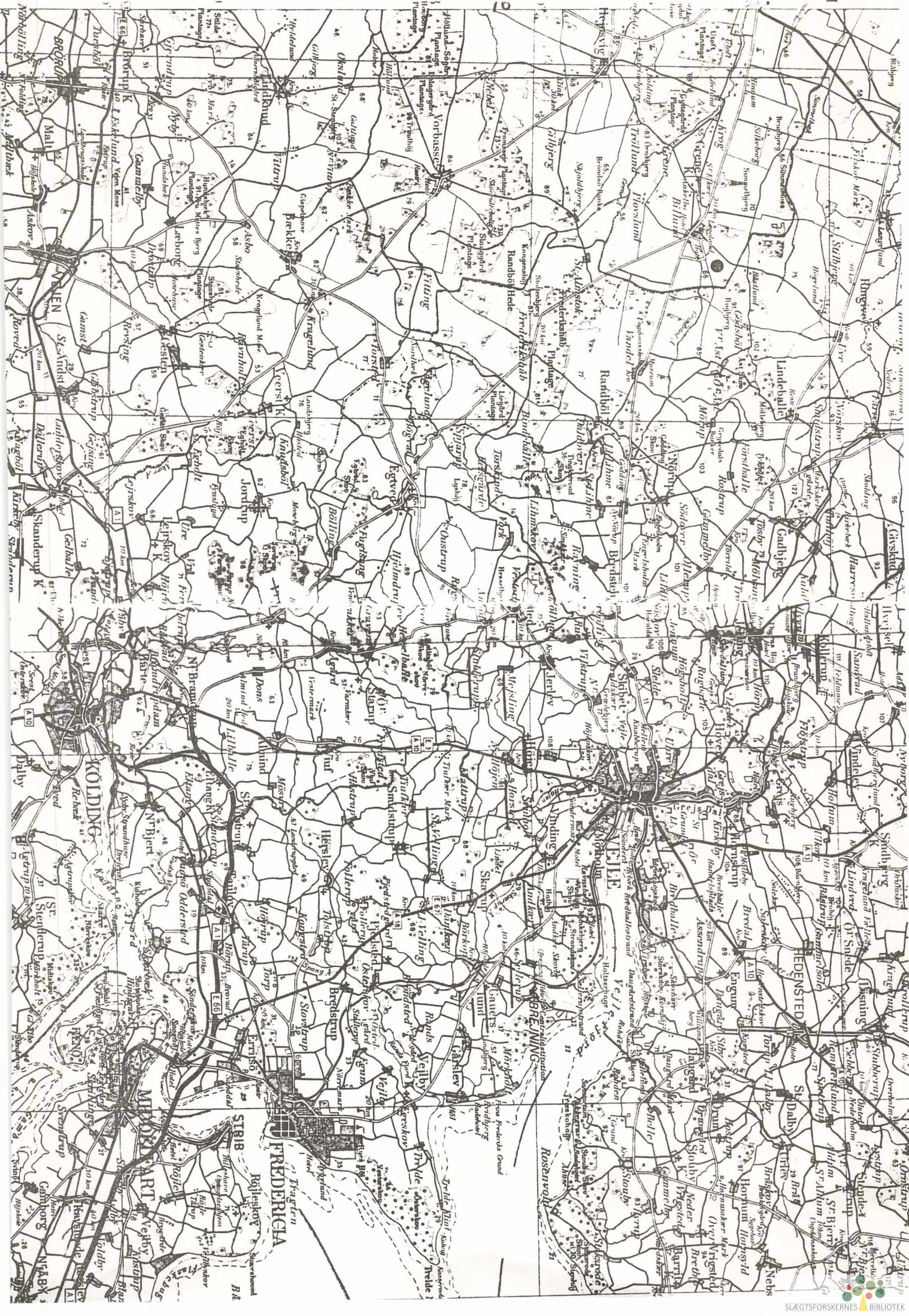
Forts. på blad 30

GULDBERG

0

10

20

BENYTTETE KILDER

- Adrian, Svend: Slægten Adrian gennem 300 år, Nakskov 1923.
- Arlaud: Bevingede ord, Kbh. 1906.
- Bauer, R. W. : Calender for Aarene 601 til 2200. Kbh. 1868.
- Hennings, Paul: Slægtsforskning, Kbh. 1933.
- Danmarks Gamle Personnavne, Bd. II. Tilnavne, udg. af
Gunnar Knudsen, Marius Kristensen og Rikard
Hornby, Kbh. 1949-53.
- Devantier, A.: Huguenotterne i Fredericia 1719-1969,
Fredericia 1969
- Hjelholt, Holger: Falsters Historie, I-II, Kbh. 1934-35
- Samme: Menneskeskæbner i de falsterske tingbøger,
Loll.-Falsters hist. årbøger, 1931, p. 9ff
- Kalkar: Ordbog til det ældre danske sprog
Kancelliets brevbøger, Bd. 7, 1551-55
- Kjær, Jens Jakob: Et liv med forhindringer, Kbh. 1923
- Ludvig, J.: Stamtavler over slægter i den fransk-reformerte
Coloni og Menighed i Fredericia, 2.udg. 1896.
- Lukman, N.C.: Fredericia-Kolonien. Vort lille Frankrig.
Århus 1939.
- Müller, Ludvig Chr.: Danmarks Historie, III, Kbh. 1840.
- Nicolaisen, Chr.: Amagers historie, bd. II, Kbh. 1909.
- Petersen, P.: Lolland Falsters Navneværk, omfattende de
arvelige eller stedbundne Tilnavne inden for
den lollandske og falsterske Bondestand.
Håndskrift, ikke udg.
- Petersen, P.: Lolland-Falsters Navnebog. Med indledning af
Axel Olrik, Kbh. 1902.
- Petersen, P.: Bøtø Lands Hændelser til Udgangen af det
18.Årh. Afhdl. i Lolland-Falsters historiske
samfunds Årbog 1913, p. 69 ff
- Rasmussen, Hans: Tingsted som et Tingsted. Lolland-Falsters
historiske Årbog 1920, p. 62 ff, jfr. 1921,p.124.
- Ravn, J. J.: Højen Sogn, Vejle 1929
- Steenstrup, Johs.: Mænds og Kvinders Navne i Danmark gennem
Tiderne, Kbh. 1918.
- Stub, Jens C. J.: Falstersk Navneskik. Lolland-Falsters
historiske Samfunds Årbøger 1926, p. 71
- Syv, Peter: Almindelige Danske Ordsprog, Bd. II, Kbh. 1688.
- Trap: Danmark, 5. udg., Bd II,3, Kbh.Amt, p.937, Kbh.1960
Bd. IV,3, Maribo Amt, p.970 f,Kbh.1955
Bd. VIII,3,Vejle Amt,p.937,Kbh.1964